

Ο Ρ Φ Ε Α Σ

4-6

ΔΙΜΗΝΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΟΜΙΛΟΥ
ΟΡΦΕΑΣ ΣΕΡΡΩΝ

ΜΑΪΟΣ
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ
1982



ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ: Παρακουλτούρα, 1
ΦΟΙΒΟΥ ΔΕΛΦΗ: Τό Φυλλορρόημα, 3
Γ.Κ.: Μαίρη Σχοινᾶ, 4
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ: Τό σπίτι τοῦ Ζαπάρα, 5
ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΣΕΡΡΑΙΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ, 6
ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ε. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ, Κωνσταντῖνος Ἐμμ. Παπάς, 15
Γ.Κ.: Τά παλιά παιχνίδια τῶν παιδιῶν
στίς Σέρρες, 16
ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ-ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ, 36

ΤΟ ΔΙΜΗΝΟ ΠΟΥ ΠΕΡΑΣΕ

- ΛΩΡΕΤΑΣ ΜΑΡΙΝΟΥ: Ἡ Ἐ΄ Συνάντηση Ἑλληνικῶν Χορωδιῶν
στήν Κομοτηνή, 37

«ΟΡΦΕΑΣ»

ΔΙΜΗΝΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Έκδοτης: Όμιλος ΟΡΦΕΑΣ Σερρών.

Διεύθυνση: Σέρρες, Περιστέρι, Κωστόπουλου 12.

Διευθύνεται από Συντακτική Έπιτροπή.

Υπεύθυνος: Γιώργος Καφταντζής, Δ. Παπακωσταντίνου 5, Σέρρες.

Έκτύπωση: Τυπογραφείο Θανάση Άλτιντζή,
Β. Σοφίας 38, Τηλ. 221529, Θεσσαλονίκη.

Έτήσια Συνδρομή: 600 ΔΡΑΧΜΕΣ

Τιμή Τεύχους: 100 ΔΡΑΧΜΕΣ

Έξοφολό: Ό Θεός Σπρωμόνας (άπόγραφο από άρχαιο νόμισμα
του Γιώργου Ζλατάνη).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ (συνέχεια)

ΛΩΡΕΤΑΣ ΜΑΡΙΝΟΥ: Συναυλία στον «ΟΡΦΕΑΣ», 39

Γιά τά έκατό χρόνια από τή γέννηση
του Μανόλη Καλομοίρη, 40

Μιά τιμητική πρόσκληση, 40

Οί έκδηλώσεις του Όμίλου μας, 41

ΑΜΦΙΠΟΛΙΤΙΚΑ, 42

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΠΗΡΑΜΕ, 45

ΟΡΦΕΑΣ

ΔΙΗΜΝΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ ΓΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΟΜΙΛΟΥ «ΟΡΦΕΑΣ» ΣΕΡΡΩΝ

ΤΟΜΟΣ Α΄, ΤΕΥΧΟΣ 4-6, ΜΑΪΟΣ-ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1982

ΠΑΡΑΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Ὁ «ΟΡΦΕΑΣ» πέρασε ἄλλη μιά χρονιά δύσκολη. Διάτρυτη ἀπό φθοροποιά συμβάντα. Ἴδιαιτερα γυμνή ἀπό ἔλλειψη ἀληθινῆς ἔκφρασης. Καί ἐντελῶς ἀπρόσφορη στήν ἀνίχνευση τῆς πολλαπλότητας τῶν φαινομένων. Μά, γιά νά ποῦμε καί τοῦ στραβοῦ τό δίκιο, ἀγωνίστηκε μέ συνέπεια καί πρόγραμμα καθαρά προοδευτικό. Δέν κάθησε μέ σταυρωμένα χέρια νά τόν φᾶν οἱ ἀνθρωποφάγοι. Πάλαιψε ἐνάντια στό χαμηλό ἐπίπεδο τῆς ἐπαρχίας. Ἐνάντια στήν ἀμάθεια, τή βλακεία καί τόν κομματικό προσεταιρισμό. Στούς συμφεροντολόγους πού κατορθώνουν νά μεταπηδοῦν πάντα μέσα στό κόμμα πού κυβερνᾷ. Σέ ὅσους ψαρεύουν στά θολά νερά τῆς ἐπαρχίας. Πού καταπιάνονται μέ ὄλα, χωρίς νά ξέρουν τίποτα. Οὔτε νά μοιράσουν σέ δύο γαϊδούρια ἄχυρο. Διψασμένοι γιά δεσποτισμό. Παρακοιμώμενοι τῶν ἰσχυρῶν. Ἐκμεταλλευτές τῆς κομματικῆς ὑποστήριξης γιά νά ἐπιβάλλουν ἀτομικές ἐπιδιώξεις. Καί ἀντί νά σπεύρουν τά σπέρματὰ τῆς νέας ἐποχῆς, σπέρνουν τό προσωπικό τους μίσος καί τόν πολιτικό φανατισμό. Φαντάζονται, φαίνεται, οἱ δυστυχησμένοι, πῶς ἓνα κόμμα εἶναι καταφύγιο στή ζούγκλα γιά νά καταβροχθίσουν τούς προσωπικούς τους ἀντίπαλους. Ἐνα πολιτιστικό σωματεῖο σκάλα γιά τήν ἀτομική τους ἀνύψωση καί προβολή.

Εἶναι ὅμως ὄλα αὐτά ὀλέθρια, καί ὑπάρχει κίνδυνος νά δηλητηριάσουν τούς νεότερους. Θά μάς πεῖτε· τά μέλη ἐνός πολιτιστικοῦ σωματείου δέν μποροῦν νά ἐκφράζουν ἐλεύθερα τίς πολιτικές τους πεποιθήσεις; Καί βέβαια μποροῦν καί πρέπει μάλιστα. Μά ὄχι νά τίς ἐκμεταλλεύονται ἢ νά ἐκβιάζουν μ' αὐτές κάθε ἑτερόδοξο ἢ νά ἐπιβάλλουν ἔργα στόν περίγυρό τους ἀπό δεύτερα καί κάτω.

Ἄν δέν ὑπάρχει ἦθος — ἐννοοῦμε στή δημόσια συμπεριφορά— δέν μποροῦμε νά γίνουμε πνευματικοί ταγοί. Τά κόμματα δέν κάνουν μεγάλους ποιητές, οἱ ποιητές, ἂν εἶναι μεγάλοι, δίνουν λαμπρότητα στό κόμμα τους. Σπουδαῖο πράγμα νά τά ξεδιαλύνει κανένας ὄλα αὐτά. Καί ἄλλα πολλά σημαντικότερα. Γιά νά μή γίνει ὁ «ΟΡΦΕΑΣ» κοιμητήριο ἰδεῶν, οὔτε κατοικητήριο δοκησίσοφων καί σχολή κακογλωσσιᾶς καί ζηλοφθονίας, «ὄ μή γένοιτο, κάρβουνο στό στόμα μας», ὅπως θά ἔλεγε πρὶν ἀπό δύο αἰῶνες καί ὁ ἀξιόλογος ἐκεῖνος Σερραῖος, μά δυστυχῶς ἀγνωστος σήμερα στούς συμπολίτες του, Παπασυναδινός.

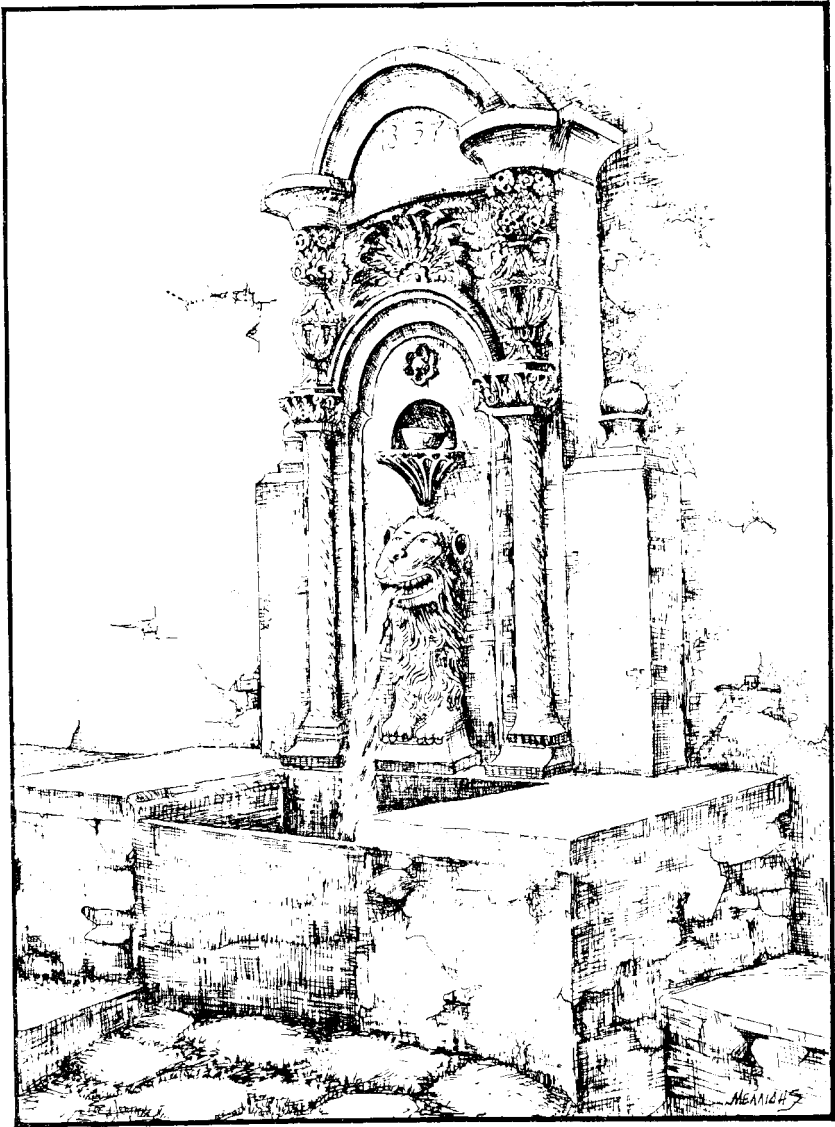
Η ΣΥΝΤΑΞΗ

ΦΟΙΒΟΣ ΔΕΛΦΗΣ

ΤΟ ΦΥΛΛΟΡΡΟΗΜΑ

Δέν εἶναι ἀκόμα τό πέσιμο τῶν φύλλων,
τῶν ρόδων ὁ μαρασμός
δέν εἶναι, ἀλλά τῆς πράσινης
φωτιᾶς ἡ λάμψη,
τό μοσχοβόλημα ἀπ' τὰ λεμονάνθια.
Δέν εἶναι ἀκόμα τῆς ἐρημιᾶς ὁ ἀγέρας
κι' ἐκείνη ἡ φωνή
τοῦ μοναχικοῦ πουλιοῦ
πού μάταια καλεῖ.
Δέν εἶναι ἀκόμα
τό πέσιμο τῶν καρπῶν καί τῶν φύλλων.

19.5.82



Μαρμάρινη βρύση τοῦ 1857 στὸν ἐξωτερικὸ περίβολο τοῦ Μοναστηριοῦ Ἰωάννου Προδρόμου τῶν Σερρῶν.

(Σχέδιο μέ σινική μελάνη τοῦ Σερραίου ζωγράφου Χριστόφορου Μελίδη).

ΜΑΙΡΗ ΣΧΟΙΝΑ

Ο «ΟΡΦΕΑΣ» συνεχίζοντας, όπως υποσχέθηκε, την προβολή αξιολογών Σεργίων που διακρίνονται στις Τέχνες ή στα Γράμματα, παρουσιάζει σ' αυτό τό τεύχος τή Μαίρη Σχοινά:

Γεννήθηκε στις Σέρρες τό 1948.

Από τό 1966 ως τό 1971 μαθήτευσε χαρακτηριστική κοντά στον καθηγητή κ. Γραμματόπουλο στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών.

Τό 1976 συνεχίζει σπουδές στην ECOLE NATIONALE SUPERIEURE DES BEAUX ARTS του Παρισιού πάνω στην λιθογραφία, με υποτροφία της Γαλλικής Κυβέρνησης.

Μέχρι τό 1976 παίρνει μέρος σε ομαδικές εκθέσεις στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών, στην Γκαλερί ΧΙΑΤΟΝ, στην Γκαλερί ΤΕΧΝΗ της Θεσσαλονίκης κι ακόμα στην Κρήτη και τους Δελφούς.

Τό 1976 πραγματοποιεί άτομική έκθεση στη Φραγκφούρτη στα πλαίσια του Έλληνικού Δεκαήμερου.

Τό 1978 εκθέτει στο 29ème SALON DA LA JEUNE PEINTURE στο Παρίσι και τό 1980 στην ίδια πόλη συμμετέχει σε εκθέσεις στο MAISON DE BEAUX ARTS, στην UNESCO, στην GALERIE D'ART D'ORLY, στην CITE INTERNATIONALE DES ARTS και στην RENCONTRE DE BILLOM-GEORGE BATAILLE ET ANDRE MASSON στην AUVERGNE.

Τό 1981 άτομική έκθεση στη Γκαλερί «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΧΑΡΑΚΤΙΚΗ» στην Αθήνα.

Η Μαίρη Σχοινά πραγματοποίησε έκθεση λιθογραφίας στο «Ξενία» Σεργίων τον Απρίλιο έ.έ. Έτσι είχαμε την ευκαιρία να δούμε συγκεντρωμένη δουλειά της χαράτριας.

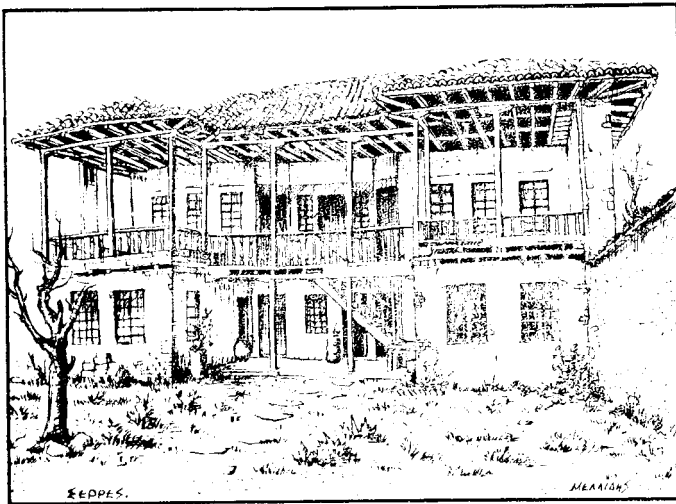
Πρόκειται αναμφισβήτητα για μία βαθειά καλλιεργημένη προσωπικότητα, με σύγχρονες ευαισθησίες και αυθεντικές διαστάσεις. Τό έργο της διαποτισμένο ευκрасία και χάρη ελληνική, κοσμημένο με λεπτά επανθίσματα αιγαιοπελαγίτικα, δίκαια τιμάει τή χώρα μας στο έξωτερικό.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΖΑΠΑΡΑ

«Τό μεγάλο δυστύχημα τῆς καταστροφῆς τῶν Σερρών τό 1913 ἦταν καί μιá ἀπώλεια γιά τήν ἐθνική λαϊκή μας ἀρχιτεκτονική. Ἡ μεγάλη πυρκαγιά κτεέστρεψε δεκατρεῖς ἐλληνικές συνοικίες (μαχαλάδες) στό κέντρο τῆς πόλεως, ὅπου διασώζονταν καί τά πιό σπουδαῖα ἀπό τά ἀρχοντικά της.» Ὑστερα ἄρχισε κατά καιρούς ἡ ἀνοικοδόμησι ἀπρογραμματίστη, χωρίς σύστημα, καί ἔτσι ἡμέρα μέ τήν ἡμέρα καταστράφηκε κάθε ἔχνος σχεδόν τῆς λαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῆς πόλεως ... Τώρα ὅμως κάθε δείγμα αὐτῆς τῆς λαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς εἶναι πολύτιμο, γιατί μᾶς βοηθάει στήν κατανόηση καί τήν ἀναγνώριση —ἀπό τυπολογική καί μορφολογική ἀπόψη— τῆς λαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς καί τῆς οἰκοδομικῆς πού ἐφαρμόστηκε ἄλλοτε στήν κατασκευή τῶν σπιτιῶν στίς Σέρρες ...

Τό σπίτι τοῦ Ζαπάρα ἔχει μιá ἰδιαίτερη σημασία γιά τή γνώση τῆς λαϊκῆς κητοικίας, γιατί θυμίζει ἕνα γνώριμο τύπο τῆς μακεδονικῆς ἀρχιτεκτονικῆς ... Τά στοιχεῖά του εἶναι ἱκανά γιά νά κατατάξουμε τό ἀρχοντικό τοῦ Ζαπάρα στά καλᾶ παραδείγματα τῆς λαϊκῆς μακεδονικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας καί, πιό συγκεκριμένα, στόν τύπο πού σχηματίζει σέ κάτοψη τό σχῆμα τῆς ὑποδοχῆς (Π)».



Τό σπίτι τοῦ Ζαπάρα στίς Σέρρες. Ὅψη τοῦ λιακωτοῦ (ἡλιακοῦ) πρὸς τήν αὐλή.

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΣΕΡΡΑΙΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΣΠΙΩΤΗΣ

Στερνή φωνή

Ἦρθα τή νοσταλγία μου νά σβήσω
στά κύματά σου τά γαληνεμένα.
Κι ἂν δέν προλάβω νά ξαναγυρίσω
καί νά πεθάνω γράφει μου στά ξένα
μιὰ ζηλοφθόνα ἀκριβοχέρα μοίρα
στά χείλη τ' ὄνομά σου θάχω Σύρα.

(Ἀπό τήν ποιητική συλλογή:
«Ἀρποκράτης», Ἀθήνα 1973)

ΣΤΕΡΓΙΟΣ ΒΑΛΙΟΥΛΗΣ

ὀβίδες στό Δρίνο

Ἡ ὀβίδα σου κάρφωσε τό θολό ποτάμι
κι ὕψωσε τά ξαφνιασμένα νερά
σέ εἰρηνικό χριστουγεννιάτικο δέντρο.

Ξέρω.

Δέ λάθεψες στή σκόπευση,
δέ λαθεύει κανείς ἄβουλα
δέκα φορές τό ἴδιο ὠραῖο λάθος.
Παίζεις.

Παίζεις μέ τήν παιδιάστικια ψυχή σου
ὅπως ἡ μικρή σου ἀδελφούλα μέ τίς κοῦκλες της,
παίζεις μέ τήν ὑπεροχή τοῦ πνεύματός σου
ὅπως τά δάχτυλα τοῦ Τσαϊκόφσκι στά πληκτρα τοῦ πιάνου

παίζεις με τήν πατριωτική περηφάνεια σου
πού τήν θέλεις νικήτρα στους αγώνες τῆς ὁμορφιάς.
Γι' αὐτό παίζεις με τά νερά καί τίς ὀβίδες.

Βρῆκες τρόπο νά ξεχωρίσεις
ἀπό τή λάσπη πού σέ κύλησαν
κι ὀρθωσες τήν τρυφεράδα τῆς καρδιάς σου
σύμβολο ἀνθρωπιᾶς
στόν ἀφορισμένο πήδακα τοῦ Δρίνου.

— Σ' ἀγαπῶ
πυροβολητή τοῦ ἐχθροῦ
κι ἄς μήν ξέρω ποιός εἶσαι ...

(Ἀπ' τήν ποιητική συλλογή:
«ΠΗΚΡΑ ΧΑΜΟΓΕΛΑ» 1957)

ΓΙΑΝΟΣ ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ

Το ποίημα

Το ποίημα εἶναι σαν ἓνα σπίτι.
Πρέπει νά ἔχει το σπίτι
δώματτα, πόρτες καί παράθυρα,
θεμελίο, κορμό καί στέγη.
Το ποίημα εἶναι σαν ἓνα δέντρο.
Πρέπει νά ἔχει το δέντρο
φύλλα, λουλοῦδια καί καρπό,
κλαδιά, κορμό καί ρίζα.
Το ποίημα εἶναι μήνυμα.
Πρέπει νά ἔχει το μήνυμα
το πῶς, το τι καί το γιατί,
το πού καί πότε.
Το ποίημα εἶναι σαν ἓνας ἄνθρωπος.
Πρέπει νά ἔχει ο ἄνθρωπος
μάτια, σκέψη καί αἷμα
στους στίχους τοῦ κορμιοῦ του.

(ἀνέκδοτο)

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΦΤΑΝΤΖΗΣ

Πρωινή έκτέλεση

Δέν ξέρω, δε διακρίνονταν καλά
 άν ήταν αίμα ή παπαροϋνες ή γαρύφαλλα
 μά ή αίμα ή παπαροϋνες ή γαρύφαλλα
 περίλυπη έπλεε πάνω τους ή αύγή, περίλυπη
 κι ύστερα οί ίσκιιοι χάθηχαν
 οί φυλακισμένοι λευτερώθηχαν.

Τίποτα πιό πικρό, ένας σπίνος!

Στό λαό νά πείτε, ατόύς
 ατόύς τούς στρατιώτες τοῦ άποσπάσματος νά κλάψει
 γιατί οί στρατιώτες οί φτωχοί
 τούς έαυτούς των σκότωσαν.

(Από την ποιητική συλλογή:
 ΑΝΑΘΗΜΑΤΑ, 1966)

ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΟΤΑΜΑΝΙΔΗΣ

"Όταν

"Όταν
 τό καναδέζικο στάρι θ' αλλέθεται στά περίχωρα τοῦ Πεκίνου
 κ' οί Γερμανοί

θά χτίζουν ναυπηγεΐα στό Σαούθαμπτον,

"Όταν

οί Μοσχοβίτες κ' οί Νεοϋρκέζοι θά γίνονται βαρκαρήδες
 στό Νεΐλο

κ' οί άπόγονοι τοῦ Φαραώ

στό Κίεβο και στην Πενσυλβανία δάσκαλοι

"Όταν

οί άπόφοιτοι τοῦ Καίμπριτζ θά γίνονται έργάτες στό "Αντεν
 και στό Μεξικό οί Δαλαϊλάμα γελαδάρηδες

"Όταν θά σπέρνουν στά λειβάδια τοῦ Κανάβεραλ

κ' οἱ πύραυλοι θά σκουριάζουν στά μουσεῖα
 Ὅταν ὄλα τὰ χρώματα θά υπογραμμίζουν
 τόν ἄνθρωπο
 Ὅταν μᾶς ἔρχονται ἐγκάρδιες κάρτ-ποστάλ
 ἀπό τό Λίτλ-Ρόκ τοῦ Ἀρκάνσας
 μέ τό ἄσπρο καί τό μαῦρο χρώμα
 στήν ἴδια ἀναλογία
 Ὅταν δέν θά ὑπάρχουν θρησκευεῖες
 ἀλλά μόνο πίστη
 Ὅταν δέν θ' ἀπομείνουν ἔθνη
 παρὰ μόνο λαός
 Ὅταν ἡ ἐλευθερία ριζώσει στίς καρδιές
 κι ὁ πόλεμος
 σβηστεῖ γιά πάντα ἀπ' τ' ἀνθρώπινα κατάστιχα
 Ὅταν
 δέ θά παρμαζεύουν τά ἰδανικά οἱ ἄνεμοι
 καί τό «ἐγώ»
 θῆναι συνώνυμο μέ τό «ἐσύ»
 Τότε
 θά περπατοῦμε εἰρηνικά στό δρόμο μας
 τότε
 θά βρεῖ ὁ ἄνθρωπος τόν ἄνθρωπο
 θ' ἀναγνωρίσει τόν ἑαυτό του!

(Δημοσιεύτηκε στόν ἑο τόμο τῶν
 «Σεραϊκῶν Χρονικῶν» Ἀθῆναι 1970)

ΤΑΣΟΣ ΜΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

ὕστερόγραφο

... Ἄ, ναι ἀγαπημένη,
 ξεχασ' ἀκόμα νά σοῦ γράψω
 πῶς ἀπόψε,
 κάτω ἀπ' τίς βροντές τῶν πυροβόλων
 καί τὰ γυμένα σπλάχνα τῆς φωτιᾶς
 ὁδοιποροῦσες πλάι μου.
 Ἄκόμα,
 πῶς ὅταν ὄλα ἠσύχασαν μέσα στή νύχτα

κι έπιμνημόσυνοι καπνοί
 σκέπαζαν τούς νεκρούς μας
 από κοντά μου ξεμάκραινες
 μέ κάγκελα στό πρόσωπο τά χέρια.
 Κι όπως τά σκοτωμένα μάτια μου
 σά δυό σταλαματιές μελάni
 τή θολερή σου εικόνα αγνάντευαν,
 τά χνάρια άπ' τά παπούτσια σου
 πάνω στό ματωμένο χιόνι
 παίρναν τό σχήμα τής αγάπης μας.

(Δημοσιεύτηκε στό περιοδικό των Σεργών:
 «ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΕΠΑΡΧΙΑ», ΜΑΡΤΙΟΣ 1971)

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΜΑΥΡΙΔΟΥ

άνοιξη

Λουλούδιασε κάθε κλωνί στήν πλάση,
 Άνάλαφρη ή ψυχή χαρά νά πιει
 ζητᾶ και νά χορτάσει.
 Γλυκό χυμό ή μέλισσα πετᾶ νά φέρει.
 Λαλοῦν πουλιά στά κλώνια ταίρι-ταίρι.
 Έσφιξε ό νιός δειλά τ' αγαπημένο χέρι.

(Άπό τήν ποιητική συλλογή:
 «ΕΝΤΡΥΦΗΜΑΤΑ», Θεσσαλονίκη, 1981)

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΑΜΑΡΑΣ

τρισαγίο

Όραϊός, πολύ ώραϊός περνοῦσε τό δρόμο.του
 μέ τά βήματα άργά και μεγάλα,
 άθόρυβος, μά ώστόσο μ'έναν ήχο έξαίσιον
 σάν τόν άνεμο μέσα στόν ύπνο
 και σάν τοῦ άηδονιοῦ τή μουσική
 μέσ' άπ' τοῦ δάσους τά φυλλώματα.

Τώρα κοιμάται.

Έπαιξε με τή φωτιά και τή θύελλα
και τώρα κοιμάται.

Γύρω ή ζωή βυθίστηκε σ' ένα απέραντο κλάμα
και τά δάκρυα κατηγορίζουν με τά ρυάκια
μέχρι τά ποτάμια και τή θάλασσα.

Νέρι με χέρι ή μάνα του κι εγώ
αυγορίζουμε στό χρόνο.

Υπάρχουμε μονάχα για τό αΰριο
για τ' όνειρο πού διασχίζει τόν ώκεανό,
πού φορώντας ένα πένθιμο περιβραχιόνιο σιωπής
βυθίζει

περιβεβλημένο τήν πορφύρα τοῦ ήλιου.

(Δημοσιεύθηκε στό περιοδικό:
«ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΣΤΕΓΗ», Σέπτερ, 1977)

ΤΑΣΟΣ ΣΤΑΜΠΟΥΛΟΓΛΟΥ

Προσκλητήριο

Σκαρτιάδες όλοι ταπεινοί
τοῦ κόσμου τό περβόλι
έλάτε ἄς λισχαρίσουμε
τ' εἶναι πολλά τ' ἀγκάθια.

Καλάμια κι ἀγριόχορτα
κρύβουν τά λεμονάνθια
δουλειά πολλή μᾶς καρτερεῖ
δίχως γιορτές και σκόλη.

(Δημοσιεύθηκε στό περιοδικό:
«ΠΥΞΙΔΑ» Σέπτερ, 1967)

ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΖΑΝΑΚΑΡΗΣ

ή τελευταία προσπάθεια

Ήλιος γινε λοιπόν μόνος, τήν τελευταία του
προσπάθεια.

'Απόψε! Πού ό ούρανός έμοιαζε μολυβένιος.
 Τό πρωί λούστηκε. Ύστερα χτένισε τά μαλλιά.
 καί ψαλίδισε τά γένια του.
 Μετά φόρεσε τά φτερά πού είχε
 κρεμασμένα πίσω άπ' τήν πόρτα.
 Στο δρόμο στέκονταν καί τόν κοίταζαν.
 'Ο τροχονόμος διέκοψε τήν κυκλοφορία.
 Οί μαγαζάτορες βγήκαν άπ' τά καταστήματά τους.
 Τά παιδιά τόν ακολουθοῦσαν άπορεμένα.
 Κι αυτός ανάμεσα στους μεγάλους δρόμους
 μέ μιá άγκαλιά κατακόκκινα
 τριαντάφυλλα
 νά πορεύεται κάτω άπ' τό θρόισμα
 τῶν κατ'άλευκων φτερῶν του.

('Απ' τήν ποιητική συλλογή:
 «Τά έρωτικά» 1978).

BENIZEΛΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΙΔΗΣ

Γιασέρ 'Αραφάτ

'Ο θάνατος καί ή ζωή περασμένα
 Σ' ένα μακρύ κοντάρι άτσάλινο στεγνώνουν
 Πάνω άπ' τό σπαραγμένο σώμα τής 'Αγάπης.
 Καί ό Παράκλητος άγνωστος
 Καί ή επίκλησή του μέσ άπό κλειστά
 Κλειδοκύμβια βουβῶν έρώτων
 Μέ τραγικές γκριμάτσες παλιάτσων ...

'Ο ήλιος κυνηγάει χίμαιρες ιστορικές
 Καί ποντίκια
 Πίσω άπό Κυριακάτικες μελαγχολίες.

Θεέ μου πῶς πλήθαιναν τόσο πολύ
 Τά κλουβιά τῶν ᾠδικῶν πουλιῶν
 Καί τά «Γραφεῖα Κηδειῶν» πῶς ξεφυτρώνουν
 Σά μανιτάρια στους δρόμους τής Πολιτείας
 Πού άπαρνήθηκε τόν "Ερωτα.

Οι έντολές τῆς Ἀρετῆς
 Γραμμένες σέ παλιά μαθητικά τετράδια
 Κυβερνοῦνε τάχα τίς ἀκυβέρνητες Πολιτεῖες
 Κάτω ἀπ' τή σκιά τοῦ ἱεροῦ Μανιταριοῦ.

Καί ὁ λαός ἐκστατικός
 Στά γήπεδα οὐρλιάζει σφυρίζει καί λατρεύει
 Βρίζοντας τή νέα Στρογγυλή Θεότητα
 Κάτω ἀπ' τά ἱερά σκέλη τῆς Ἀφροδίτης.

Καί ὁ Γιασέρ Ἀραφάτ ὀλομόναχος
 Σφίγγοντας πάνω στό στήθος του
 Τήν ἀγαπημένη του
 Ἀνεβαίνει χαμογελώντας
 Τόν πᾶμφωτο οὐρανό τῆς Ἐλευθερίας.

(ἀνέκδοτο)



Κωνσταντῖνος Ἐμμ. Παπᾶς

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΕΜΜ. ΠΑΠΑΣ*

«Ο τελευταῖος γιός τοῦ Ἐμμανουήλ Παπαῦ. Γεννήθηκε τόν Αὐγουστο τοῦ 1816. Ἡ φωτογραφία (δαγκεροτυπία) φυλάγεται στό φάκελο τοῦ ἀρχείου του στήν Ἱστορική καί Ἐθνολογική Ἑταιρεία. Εἶναι ὄρθιος, ντυμένος καλά, μέ γελέκι, βελάδα, παντελόνια, σκληρό κολάρο γυριστό, μέ μαῦρο παπιγιόν, φορεσιά πού τή γνωρίσαμε σέ μερικούς ἡλικιωμένους συντηρητικούς τῆς μόδας ὡς τά μέσα σχεδόν τοῦ αἵωνα μας. Τό δεξί του χέρι, πού κρατᾶ ἕνα ἀρκετά μεγάλο ποῦρο, ἀκουμπᾶ σ' ἕναν κιονίσκο, γνωστή στάση τῆς παλιάς ἐποχῆς. Πίσω του, ὡς σκηνογραφία, ἡ εἰκόνα τῆς Ἀκροπόλεως μέ τά παλιά της ἀκόμη τουρκικά κτίσματα, τό γνωστό «Ἐνθῦμιον τῶν Ἀθηναίων». Τό κεφάλι του μακρουλό, σχεδόν φαλακρό ἐπάνω ἀπ' τό μέτωπο, μέ μάτια μᾶλλον βαθουλά καί στοχαστικά, μύτη ἴσια, μεγάλη καί πυκνή μαύρη γενειάδα, δείχνει ἄνθρωπο ἡλικίας 50 περίπου χρόνων. Ἡ μορφή του, πού, ὅπως λέγει ἡ παράδοση, μοιάζει τοῦ πατέρα του, ἀποπνέει γενικά τήν ἀξιοπρέπεια, τή σοβαρότητα καί τή γαλήνη τοῦ ἀνθρώπου πού ἔχει ἤσυχη τή συνείδησή του, ὅτι τόσο τά μέλη τῆς οἰκογένειάς του, ὅσο καί ὁ ἴδιος εἶχαν ὀλοκληρώσει μέ τό παραπάνω τό καθῆκόν τους πρός τήν Πατρίδα».

* Ἀπόσπασμα ἀπό τό βιβλίο: ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣ τοῦ Ἀπόστολου Ε. Βακαλόπουλου, ἔκδοση ΙΜΧΑ, Θεσσαλονίκη 1981, μιά πολύτιμη ἐπιστημονική ἔκδοση μέ νέα στοιχεῖα, πού φωτίζει τήν ἱστορία τοῦ Σερραίου ἥρωα καί τῆς μαρτυρικῆς του οἰκογένειας.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΦΤΑΝΤΖΗΣ

ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΙΣ ΣΕΡΡΕΣ

Τα παλιά παιχνίδια των παιδιών στις Σέρρες, ξεχασμένα τόρα (εκτός από λίγα που αναβιώνουν στα σχολεία) ήταν ευρηματικά και συναρπαστικά, είχαν κίνηση, γοητεία, ενδιαφέρον, ομαδικότητα. Απαιτούσαν επίσης ευκινησία, ετοιμότητα, πρωτοβουλία, γρήγορες αντιδράσεις. Και όντας προσαρμοσμένα τέλεια στο περιβάλλον και στη φυσική ζωή που τα ενέπνευσε, κινούνταν το μυαλό, γύμναζαν το σώμα και πάνω απ' όλα ψυχαγωγούσαν τα παιδιά σωστά.

Ήταν δηλαδή εντελώς διαφορετικά από τα σημερινά μηχανιστικά και ατομικά παιχνίδια που προσφέρονται στα σφαιριστήρια, στις καφετηρίες και σ' άλλα τέτοια κέντρα (ποδοσφαιράκια, ο ληστής με το ένα χέρι κλπ.). Μερικά απ' τα παλιά παιχνίδια μνημονεύουμε παρακάτω. Μπορούμε να τα χωρίσουμε ανάλογα με τον τρόπο που παίζονταν, σε καθιστικά, τραγουδιστικά, (όσα ήταν δεμένα με δημοτικά τραγούδια), του δρόμου, οικογενειακά, μεικτά (αυτά που παίζονταν από αγόρια και κορίτσια) κλπ.

Σε όλα τα παιχνίδια, η ομάδα (μοίρα) ή ο παίκτης που αναλάβαινε το παθητικό μέρος-ρόλο (μάνα, φύλακας, διώχτης κλπ.) έβγαινε πάντοτε με τσιόπι (= λαχνός).

Η κλήρωση γινόταν με διάφορους τρόπους. Να μερικοί:

- A. Έκλεινε κάποιος παίκτης ένα πετραδάκι (ή κόκο ή ξυλαράκι) σε μια απ' τις δυο χούφτες του και ρωτούσε στον καθένα: «Κούκος ή άνεμος;». Όποιος έβρισκε τον άνεμο γλίτωνε. Αν όχι, έπαιρνε και λάχνιζε αυτός στον επόμενο. Ο τελευταίος που έμενε ήταν ο χαμένος.
- B. Ένας παίκτης έδειχνε στον άλλο δυο ανόμοια στο μέγεθος ξυλαράκια κρυμμένα τα μισά στα δάχτυλα του για να μη φαίνεται η διαφορά. Αν ο άλλος τραβούσε το μικρότερο, έκανε και συνέχιζε αυτός το λάχνισμα. Πολλές φορές αντί ξυλαράκια χρησιμοποιούσαν τις δυο άκρες ενός μαντηλιού δένοντας στη μια απ' αυτές κόμπο.
- Γ. Έφτυνε κάποιος την πλευρά μιας κεραμίδας (ή πλακόπετρας) και την πετούσε στριφογυριστή ψηλά ρωτώντας: «Ήλιος ή βροχή;». Ο άλλος κέρδιζε, αν έλεγε βροχή και η κεραμίδα έπεφτε καταγής με το σαλιωμένο μέρος προς τα πάνω.
- Δ. Δυο αντικριστοί παίχτες για λογαριασμό δικό τους ή της ομάδας τους πλησίαζαν ο ένας τον άλλο ακουμπώντας τη φτέρνα του ενός ποδιού στα

κροδάχτυλα του άλλου (πόδια). Στο τέλος είχαν δικαίωμα να βάλουν μισό πόδι ή νυχάκι. Κέρδιζε αυτός που τελικά θα άγγιζε το πέλμα του άλλου με το πέλμα του.

Ε. Τρεις τρεις παίκτες έκαναν κύκλο και έλεγαν ρυθμικά τη λέξη: «Κου - μπα - νιά», στρέφοντας σε κάθε συλλαβή προς τα πάνω ή προς τα κάτω ανοιγμένη τη δεξιά παλάμη τους. Γλίτωνε όποιος είχε στραμμένη διαφορετικά απ' τους άλλους την παλάμη του. Οι δυο τελευταίοι χρησιμοποιούσαν παίκτη βοηθητικό.

ΣΤ. Έλεγε κάποιος μερικά στιχάκια (συνήθως ακαταλαβίστικα) δείχνοντας σε κάθε συλλαβή ή λέξη και από έναν παίκτη στη σειρά. Εκείνος που σ' αυτόν θα κατέληγε η τελευταία συλλαβή καιγόταν ή γλίτωνε (κατά τη συμφωνία). Τέτοια στιχάκια ήταν τα εξής:

1

Τσιπ τσιπ το λεφτό
το λεφτό το σιγανό
ρίχν' η μπάμπω το κοντάρι
και χτυπά τον ουρανό
ουρανέ κουτσουρανέ
έβγα κουτσουπόδαρε.

2

Ίλιανι μπιμπύλιανι
τσιάγκιρ μπάγκιρ
μάσιαλο το φύλλο
πίρδι κόπανε
καραγκάς.

3

Άβαλα μαντάβαλα
μακούς κουσκούβαλα
τσέγκελ μέγκελ
τούζι ζούζι
μπιρ τακ τακ
ότζιακ μότζιακ
τίκιτικ τσιότζιακ.

(δερνακχοχωρίτικο)

4

Ένι μένι
ντουντουμένι
τρία ρομ
καζακόμ
πίφτα λεβάντα
πιφ.

5

Ήρθε μια γριά απ' την πόλη
κι έφερε το χάσι χάσι
Παναγίτσα μου να χάσει.

6

Το ποτήρι το κρασί
θα το πιω εγώ και συ
με την κούπα τη χρυσή.

7

Άμπε μπαμπλόμ
τούκι σαμπλόμ
μπι μπλομ.

Στο τέλος πολλών παιχνιδιών επιβάλλονταν στους νικημένους διάφορες ποινές. Π.χ. κουβαλούσαν τους νικητές στη ράχη ή αρκούδούσαν ή έκαμναν μ' ένα πόδι (κουτσό) ορισμένη διαδρομή ή μιμούνταν το γαϊδάρο γκαριζόντας ή τον κόκορα λαλώντας κ.α.

ΤΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

Κούκλες. Έκαμναν το σκελετό με βέργες (ή κουρέλια), έβαζαν για πρόσωπο ένα νόμισμα και τα τύλιγαν όλα με πανί, ράβοντας τέλος για μαλλιά μουστάκια από κλαμπόκι.

Τόπια. Τα κατασκεύαζαν με κουρέλια δαμένα ή ραμμένα. Τα καλύτερα όμως γίνονταν από μαλλί προβάτου. Έβρεγαν το μαλλί και τό 'βαζαν στην άμμο για να στρογγυλέψει (καλουπάρισμα). Έπειτα το στέγνωναν κοντά σε φωτιά να σφίξει.

Το άλογο. Καβαλούσαν ένα μακρύ καλάμι ή βέργα κι έτρεγαν (το αρχαίο: *κάλαμον επιβαίνειν*).

Κατρακυλέκι, κατρακυλί. Κυλούσαν έναν τροχό ξύλινο ή μεταλλικό (σφιγκτήρα βρελιού) με τη βοήθεια βέργας ή χοντρού σύρματος που σχημάτιζε υποδοχή στην άκρη.

Ψαλίδα. Χάρτινη σάιτα με ουρά, είδος χαρταετού, που την πετούσαν με κλωστή.

Παμπόρι. Ο γριφτός κατόπι. Κατασκεύαζαν το σκελετό τους καλάμινιο και τον έντυναν με λεπτές κόλλες πολύχρωμες. Έβαζαν κατόπι τα ζυγιά, την ουρά (μερικοί πρόσθεταν στεφανάκι και σκουλαρίκια) και τον απολνούσαν, συνηθέστερα την άνοιξη. Συχνή διασκέδαση των παιδιών ήταν να κατεβάζουν με το παμπόρι τους τα παμπόρια από άλλο μαχαλά και να τρέχουν μετά να τα διαγομίζουν (*αλαβάντα*).

Μπούμπουρας. Στο πόδι χρυσοκάνθικρου έδεναν ράμμα μ' ένα ξυλαράκι στην άκρη και τον άφηναν να πετάει βουίζοντας.

Μπάμπαλο. Άφηναν γνούδι από γαϊδουράγκαθο (επάνθισμα) στην πλάμη, το φυσούσαν να πάει ψηλά και το κρατούσαν ανάερο με διαρκή φυσήματα.

Η φυλακή. Τοποθετούσαν όρθιο ανάμεσα στα δάχτυλα της παλάμης, κλονισμένης προς τα κάτω, στέλεχος αγριόχορτου (στάχι) με κομμένη και ξαναβαλμένη την κορυφή στη θέση της. Ύστερα αφού ρωτούσαν: «Θέλεις να βγει ο πατέρας σου απ' τη φυλακή;» χτυπούσαν την παλάμη και τινάζονταν η κορυφή του χόρτου προς τα πάνω.

Βέργες, βίτσες (παιχνίδι των βοσκών). Ένα παιδί έριχνε ψηλά τη βέργα του και τ' άλλα παιδιά προσπαθούσαν να τη χτυπήσουν πριν να πέσει καταγής, ρίχνοντας τις βέργες τους.

Κατραντζή Μπάμπω. Όρθιο το κάθε παιδί, σχηματίζοντας ένα δαχτυλίδι με τον αντίχειρα και το δείκτη του χεριού, προσπαθούσε να περάσει μέσα απ' το δαχτυλίδι το φτύσμα του (ή ένα κομμάτσι) και να χτυπήσει τη μύτη του ποδιού του.

Ο ξυλοπόδαρος. Διέλεγαν δυο μακριά ξύλα μ' ένα κοντό παρακλάδι το καθένα τους. Πατούσαν στο παρακλάδι (πολλές φορές ήταν κερρωμένο πρόσθετο) και κρατώντας όρθια τα ξύλα βιάδιζαν.

Σφυριχλες (σφυριχτρες). Τις κατασκευάζαν ως εξής: 1. Νάραζαν σε φρέσκο καλάμι σιταριού (χασίλι) εγκοπή, πλάι στον κόμπο του. 2. Έκοβαν φρέσκο κλαδί ιτιάς μακρύ και στενό ως ένα δάχτυλο. Χτυπούσαν μαλακά κι έβγαζαν ανέπαφη τη φλούδα του, έκαμναν εγκοπή στο ξύλο και ξανάβαζαν τη φλούδα.

Σχοινάκι. Παιχνίδι ατομικό και ομαδικό, συνήθως κοριτσίστικο:

1. Ο παίκτης κρατάει από τις άκρες ένα σχοινί με κάθε χέρι και το γυρνάει έτσι που να περνάει κάτω απ' τα πόδια, όταν περνάει, και πάνω απ' το κεφάλι του.

2. Δυο κρατούν από τη μια άκρη ο καθένας ένα ή δυο σχοινιά και τα κινούν ώστε να διαγράφουν κύκλους περνώντας κάτω απ' τα πόδια και πάνω απ' το κεφάλι ενός ή περισσότερων παιδιών καθώς περνούν.

Λάστιχα. Στις δυο άκρες μικρής ξύλινης φτύσας (διγάλας) στερέωναν δυο ταινίες λαστιχένιες που κατέληγαν δεμένες σε πέτσινο θύλακα. Τοποθετούσαν σ' αυτόν ένα πετραδάκι ή σκάγι και τεντώνοντας τα λάστιχα το εκσφενδόνιζαν μακριά. Πολλά παιδιά σημάδευαν και έβρισκαν με καταπληκτική ακρίβεια το στόχο τους.

Σφεντιγκόνα (σφενδόνη). Λουρί από δέρμα ή πλεγμένο σχοινί, πλατύτερο στη μέση. Τη χρησιμοποιούσαν για να ρίχνουν μακριά πέτρες, ιδιαίτερα στον πετροπόλεμο.

Πλιάκα, φλιάκα, φιάκα (έμβολο). Μέσα σε μια αδειασμένη βέργα κουφοζυλιάς (ζαμπούκο) έβαζαν βέργα τυλιγμένη στην άκρη με πανί. Έκαμναν έτσι έμβολο που μ' αυτό πετούσαν κόκκους και νερό. Κόκκους (μπουρδόνια, λαγόμηλα, κουκούτσια κερασιών κ.α.) πετούσαν επίσης με άδειο καλάμι φυσώντας δυνατά.

Παν' παν' κουλουπάν'. Ένα παιδί ξάπλωνε μπρούμυτα, και τ' άλλα το χτυπούσαν με τις παλάμες ανοιχτές στη ράχη λέγοντας: «Παν' παν' κουλουπάν' τίνος χέρι είν' από πάν'». Κατόπι έβαζε το καθένα την παλάμη του πάνω από την παλάμη τ' άλλου. Αν ο ξαπλωμένος μάντευε τίνος η παλάμη ήταν πάνω απ' όλες, γλίτωνε, κι ο άλλος έπαιρνε τη θέση του.

Πού με βάζεις. Παιχνίδι καθιστικό με διάλογο και αυτοσχεδιασμό. Έπαιρναν μέρος αγόρια και κορίτσια. Αυτός που άνοιγε το παιχνίδι, αν απευθύνονταν σε κοπέλα, έλεγε: «Σ' αγαπώ σ' αγαπώ»

— Και πού με βάζεις.

— Απάνω σε μια τριανταφυλλιά.

— Κι αν πέσω από κει;

— Θα σε δώσω δυο φιλιά.

Αν απευθύνονταν σε αγόρι, έλεγε:

— Εγώ τον τάδε πολέ τον αγαπώ.

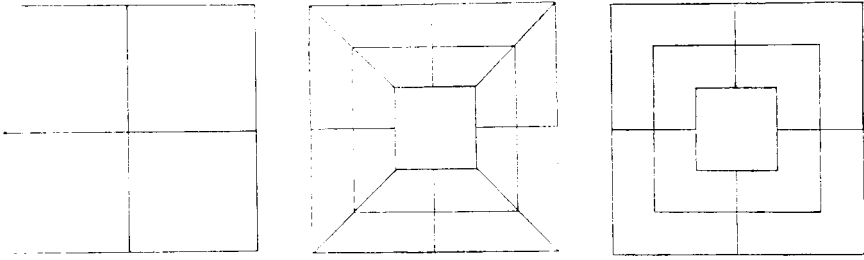
— Και πού με βάζεις.

— Απάνω σ' ένα καρδί (μυαρέ, αυγό, βελόνι κλπ.)

— Κι αν πέσω από κει;

Οι απαντήσεις στην περίπτωση αυτή ήταν συνήθωςτερα ελευθερόστομες, προπαντός αν δεν υπήρχαν κορίτσια.

Τριάρα (τριόδι, τριλιζα). Απ' τα πιό αγαπημένα παιχνίδια των παιδιών. Χάραζαν σε επίπεδη επιφάνεια ένα τετράγωνο χωρισμένο με σταυρό σε τέσσερα ίσα μέρη. Δυο παίχτες τοποθετούσαν ο καθένας τρία διαφορετικά από του άλλου πιόνια (πετραδάκια, κουκούτσια, χαρτάκια κλπ.) στα σημεία που ενώνονταν οι γραμμές και τα μετακινούσαν ένα ένα από σημείο σε σημείο μέχρι να ευθυγραμμιστούν. Τότε γίνονταν «τριάρα» και κέρδιζαν.



Εννιάρα (παράλλαξη του προηγούμενου). Χάραζαν πάνω σε επίπεδη επιφάνεια (πέτρα, χαρτόνι, σανίδι, έδαφος κλπ.) ένα διάγραμμα που αποτελούνταν από τρία τετράγωνα, το ένα μέσα στ' άλλο. Τα τετράγωνα ενώνονταν με γραμμές που σύρονταν από τη μέση κάθε πλευράς του εσωτερικού τετράγωνου στη μέση κάθε πλευράς του εξωτερικού. Με τον ίδιο τρόπο σύρονταν και τέσσερες γραμμές διαγώνια (οι διαγώνιες μπορούσαν και να λείπουν).

Δύο παίχτες έπαιρναν εννιά ο καθένας και διαφορετικά (σε χρώμα, μέγεθος, είδος) πιόνια (πετραδάκια, κουκούτσια, χαρτάκια, φασόλια κλπ.) και τα τοποθετούσαν (εναλλάξ) στα σημεία που ενώνονταν οι γραμμές του διαγράμματος.

Πρώτος έπαιζε αυτός που ενοήθηκε απ' τον κλήρο.

Τελικός σκοπός του κάθε παίχτη ήταν να βάλει τρία πιόνια σε μια γραμμή ευθεία, για να κάνει τριάρα, εμποδίζοντας ταυτόχρονα τον αντίπαλο του να κάνει το ίδιο.

Όταν έστηγαν όλα τα πιόνια, τα μετακινούσαν με μια μονάχα κίνηση από σημείο σε σημείο, με τον προηγούμενο σκοπό. Αυτός που έκανε μια τριάρα, έπαιρνε ένα πιόνι απ' τον αντίπαλο του. Ο αγώνας συνεχίζονταν με ποικίλες τύχες ως που ένας παίχτης να μείνει μόνο με δυο πιόνια, οπότε έχανε τη μάχη.

Μεγάλο πλεονέκτημα του παιχνιδιού που διασφάλιζε τη νίκη ήταν το διπλο. Επιτυγχάνονταν, όταν σχηματίζονταν δυο τριάρες και με τη μετακίνηση, ενός πιονιού άνοιγε η μια κι έκλεινε η άλλη χωρίς εμπόδιο.

Πετάει, πετάει. Ένα παιδί (μάνα), διαγράφοντας με το δείκτη του χεριού του κύκλους στον αέρα χαμηλά (μίμηση πετάγματος πουλιού), έλεγε συνεχώς: «πετάει, πετάει» και ξαφνικά σηκώνοντας το χέρι πρόσθετε το όνομα ενός πουλιού ή πράγματος που δεν πετάει. Αν κάποιος απ' τους παίχτες που έπρεπε να κάνουν τις ίδιες κινήσεις με τη μάνα δε σήκωνε το χέρι στο πουλί ή το σήκωνε σε πράγμα που δεν πετάει, έχανε.

Το δαχτυλίδι. 1. Κάθονταν κυκλικά με ενωμένες τις παλάμες. Ένας παίχτης, κρατώντας μαντήλι στριμμένο (οφιοειδώς) με μεγάλο κόμπο στη μέση κι ένα κρυμμένο δαχτυλίδι (ή φλουρί) στο μαντήλι, πήγαινε από καθισμένο σε καθισμένο, ακουμπούσε το μαντήλι στις παλάμες τους, αφήνοντας τελικά σε έναν απ' όλους το δαχτυλίδι.

Ύστερα γύριζε στον πρώτο και χτυπώντας τον με το μαντήλι ρωτούσε:

— Ποιός τό 'χει το δαχτυλίδι;

— Η τάδε.

Αν το είχε πραγματικά η τάδε, μοίραζε αυτή το δαχτυλίδι, αν όχι πήγαινε ο μοιραστής στην τάδε, τη χτυπούσε, τη ρωτούσε κοκ.

2. (Παράλλαγή). Το δαχτυλίδι το μεταβιβαζαν κρυφά από χέρι σε χέρι οι καθισμένοι παίχτες, και η μάνα προσπαθούσε να βρει ποιός το είχε, ενώ όλοι τραγουδούσαν:

«Πούντο, πούντο το δαχτυλίδι;

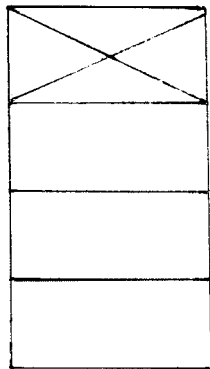
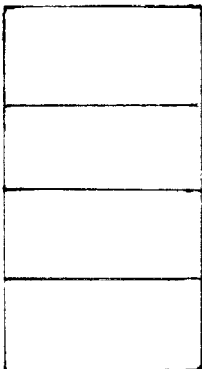
Νάτο, νάτο το δαχτυλίδι!

Το δαχτυλίδι πέρασε

κι η κόρη το γυρεύει ...»

Δουλεύει το γκάτσι. Οι παίχτες σχημάτιζαν κύκλο καθισμένοι προς τα μέσα πλάι πλάι και κυκλοφορούσαν με τα χέρια κάτω απ' τα γόνατά τους ένα μαντήλι χωρίς να φαίνεται επαναλαμβάνοντας ομαδικά: *Δουλεύει το γκάτσι.* Όταν σταματούσαν, η μάνα, στο κέντρο του κύκλου, προσπαθούσε να μαντέψει ποιός παίχτης κρατούσε το μαντήλι για να καταλάβει τη θέση του.

Κουτσό 1. Ομαδικό και ατομικό, σε τρεις φάσεις: (Κουτσό, συρτό, πατώ). Χάραζαν στο έδαφος ένα σχήμα ορθογώνιο ($2 \times 1μ.$) χωρισμένο σε τέσσε-



3	6	4
7	9	8
2	5	1

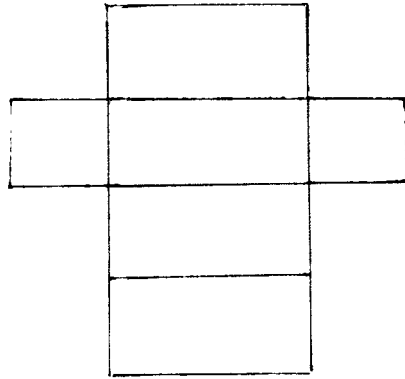
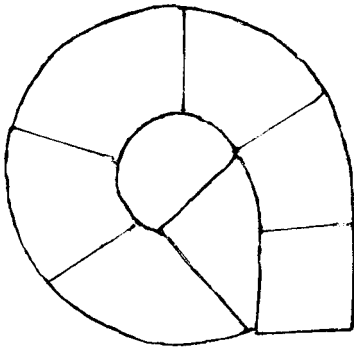
ρα ή πέντε ίσα μέρη (κουτάκια). Στην πρώτη φάση ο παίχτης πετούσε την αμάδα του (κεραμίδα, πλακόπετρα) στο πρώτο κουτάκι απ' όπου πεδώνοντας μ' ένα πόδι την έβγαζε έξω (στην αφετηρία) μ' ένα μόνο χτύπημα του ποδιού.

Στη δεύτερη φάση, οδηγούσε την αμάδα μέχρι το τελευταίο κουτάκι και την ξαναγύριζε με κουτσό και μ' ένα μόνο χτύπημα από κουτάκι σε κουτάκι.

Στην τρίτη φάση, με κλειστά μάτια και πατώντας στα δύο πόδια, διέτρεχε πάνω κάτω όλα τα κουτάκια ρίχνοντας ένα μόνο βήμα από κουτάκι σε κουτάκι. Ταυτόχρονα ρωτούσε: «Πατώ;» ή «Τι κοιτώ; Ουρανό. Τι πατώ; Μαύρη γης». Αν τα κατάφερε όλ' αυτά χωρίς η αμάδα του να βγει έξω ή να πέσει σε γραμμή ούτε ο ίδιος να πατήσει, τότε έγραφε καπότο, σ' όποιο κουτάκι έπεφτε η αμάδα που την έριχνε γυρισμένος προς τα πίσω.

Το καπότο (γραμμούλα στη γωνιά) έδινε το δικαίωμα στον παίχτη να πατήσει με τα δυο πόδια στο κουτάκι αυτό, ενώ ο αντίπαλος έπρεπε να το πεδύξει.

Το κουτσό παιζόταν και με άλλα σχήματα. Π.χ. χωρίζαν ένα κουτάκι με δυο διαγώνιες (εδώ ο παίχτης πατούσε διαστέλλοντας τα πόδια), επίσης χάραζαν σαλιγκάρο ή φιδάκι (σ' αυτόν έπαιζαν μόνο το συρτό) κλπ.



Αιάφορα σχήματα κουτσού

Κουτσό 2. (Ο ασκυλισμός των αρχίων). Χωρίζονταν οι παίχτες σε δυο ομάδες. Χάραζαν μεγάλο κύκλο. Ο κάθε παίχτης της ομάδας που δεν εννοήθηκε από το λαγρό ήταν υποχρεωμένος να κυνηγά μ' ένα πόδι τον κάθε ένα της άλλης ομάδας που έτρεχε μέσα στον κύκλο με δυο ποδάκια. Αν δεν χτυπούσαν όλους της ομάδας, και κάποιος απόκαμνε και πατούσε, κυνηγούσαν απ' την αρχή. Αν τους έκαμναν όλους, τότε κυνηγούσε η άλλη ομάδα.

Η σβούρα, ρόκα (η βέμβιζ των αρχαίων, ο στρόμβος των βυζαντινών).

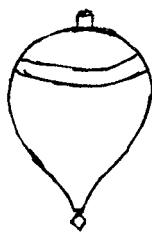
Την κατασκεύαζαν σε σχήμα αχλαδιού (κωνίσκου) από ξύλο συνήθως καρδιάς, που απόληγε σε αιχμή (καρφί λιμαρισμένο στη βάση της). Για να γυρίσει, την πετούσαν στο έδαφος τραβώντας ένα γαϊτάνι (μήρινθο) τυλιγμένο γύρω της.

Οι καλές σβούρες, που ήταν καλά ζυγιασμένες και δεν είχαν άξονα (καρφί) παράκεντρο, γύριζαν ήσυχα χωρίς κλυδωνισμούς (κοιμούνταν) βουίζοντας μελωδικά.

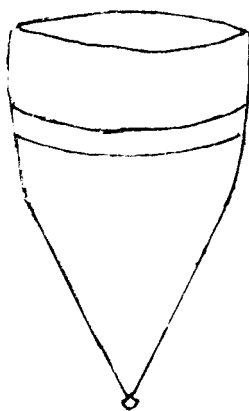
Οι δεξιотέχνες έπαιρναν τη σβούρα, καθώς γύριζε, από το έδαφος στην παλάμη τους, όπου συνέχιζε την περιστροφή. Υπήρχαν και μεγαλύτερες σβούρες που τις γύριζαν με δερμάτινο ραβδί ή μαστίγιο και κρατούσαν την περιστροφή τους με συνεχόμενα μαστιγώματα.

Με τις σβούρες έπαιζαν πολλά παιχνίδια. Διχωνίζονταν π.χ. για τη χρονική διάρκεια του γυρίσματος. Κέρδιζε αυτός που η σβούρα του έπεφτε τελευταία και έπαιρνε τις άλλες σβούρες.

Ένα άλλο παιχνίδι ήταν το εζής. Χάραζαν στο χώμα έναν κύκλο κι έβαζαν μέσα από μια σβούρα ή περισσότερες. Ύστερα με τη σειρά ο καθένας πετούσε πάνω σ' αυτές τη σβούρα του. Κέρδιζε όσες σβούρες χτυπούσε κι έβγαζε έξω από τον κύκλο, αν όμως γύριζε ταυτόχρονα και η σβούρα του.



σβούρα κοινή
που γύριζε με γαϊτάνι



σβούρα που γύριζε
με μαστίγιο

Τσιλίκι-τσιουμάκι. Με δύο και περισσότερα παιδιά. Χρησιμοποιούσαν ένα αχόδι (τσιουμάκι) κι ένα μικρό ξύλο μήκους είκοσι περίπου πόντων (τσιλίκι) παρμένο στις δύο του άκρες (για να μπορεί να τινχτεί με το χτύπημα).

Για να κληρωθεί ο πρώτος, χτυπούσαν το τσιλίκι και από και που έπεφτε μετρούσαν μέχρι το σημάδι με το τσιουμάκι λέγοντας διαδοχικά: *Τσιλίκι, τσιουμάκι*. Κέρδιζε αυτός που πρόλεγε με ποια απ' τις δύο λέξεις θα καταλήξει στο σημάδι το τσιουμάκι.

Έπαιζαν με δύο τρόπους:

1. Χάραζαν στο έδαφος μικρό κύκλο ή έστηγαν μια όρθια πέτρα (σημάδι). Από και κρατώντας απ' την άκρη το τσιλίκι ή πετώντας το απάνω, το χτυπούσαν με το τσιουμάκι δυνατά προς μια κατεύθυνση.

Αν οι αντίπαλοι έπαιξαν στον αέρα το τσιλίκι έκαιγαν τους άλλους. Αν όχι, τό 'ριχναν απ' το σημείο που έπεσε, προσπαθώντας να το βάλουν στον κύκλο (ή να χτυπήσουν την πέτρα), οπότε τους έκαιγαν επίσης.

Στην περίπτωση που αποτύχαιναν και σ' αυτό, ο πρώτος παίχτης (τσιουμαχτής) στριφογυρίζοντας με το τσιουμάκι το τσιλίκι στο έδαφος το σήκωνε ψηλά και το χτυπούσε συνεχώς μέχρι να πέσει καταγής, γράφοντας τόσους πόντους όσα ήγαν τα χτυπήματα (τσιήκισμα).

2. Χάραζαν στο χώμα μια τρύπα μακρόστενη και τοποθετούσαν το τσιλίκι σταθερωτά απάνω της. Κατόπι βάζοντας την άκρη του τσιουμακιού κάτω απ' το τσιλίκι το πετούσαν μακριά, κι άφηναν το τσιουμάκι κάθεται στην τρύπα. Οι αντίπαλοι προσπαθούσαν να πιάσουν το τσιλίκι στον αέρα ή να χτυπήσουν μ' αυτό το τσιουμάκι. Αν αποτύχαιναν, συνέχιζε ο ίδιος παίχτης, τοποθετώντας στην τρύπα το τσιλίκι με τη μια του άκρη να προξέχει. Το χτυπούσε μετά με το τσιουμάκι δύο φορές, μια να τινχτεί απάνω και μια να πάει μακριά. Μετρούσε κατόπι πόντους από και που πήρε το τσιλίκι ως την τρύπα, με το τσιουμάκι ή τα βήματα.

Ασήκια, κότσια, κοκαλάκια (η αστραγάλις των αρχαίων, ο κοττισμός των βυζαντινών). Με τους αστράγαλους (κοκαλάκια αρνιών) έπαιζαν πολλά παιχνίδια:

1. Χρησιμοποιούσαν πέντε αστράγαλους κι ένα τόπι (ή για τόπι έκτο αστράγαλο). Ο παίχτης έριχνε στο έδαφος τους αστράγαλους και τους έστηνε (πάνω στη στενή πλευρά τους) μ' ένα δάχτυλο, πετώντας προηγούμενα ψηλά το τόπι, που έπρεπε να το ξαναπιάσει πέφτοντας. Μετά το στήσιμο τους μάζευε πρώτα έναν έναν, ύστερα δύο δύο και πετώντας κάθε φορά ψηλά το τόπι.

Ύστερα σχημάτιζε με τον αντίχειρα και το δείκτη του ενός χεριού του γεφύριτσα (καμάρα) απ' όπου πετώντας πάλι το τόπι, έπρεπε να περάσει με μια κίνηση πρώτα έναν έναν, μετά δυο δυο κοκ. τους αστράγαλους. Στο τέλος έριχνε όλους τους αστράγαλους ψηλά και τους δεχόταν στο πίσω μέρος της παλάμης, τους ξανάριχνε πάλι ψηλά και τους έπιανε με τις δυο παλάμες. Αν αποτύχαινε σε κάποια κίνηση ή έπεφτε καταγής το τόπι, έχανε κι έπαιρνε τη σειρά του άλλος παίχτης.

2. Χάραζαν μικρό κύκλο και τοποθετούσαν στο κέντρο του αστράγαλους. Απάνω τους, από μια ορισμένη απόσταση, έριχνε ο κάθε παίχτης το νομά του (αστράγαλο). Όσοι αστράγαλους έβγαζε με το χούφτα απ' τον κύκλο, τους κέρδιζε.

3. Ο παίχτης έριχνε στο δάπεδο έναν αστράγαλο (νομά). Αν πήγαινε κόνις (όρθιος με τη στενή πλευρά) κέρδιζε απ' το συμπάιχτη του όσοι αστράγαλους συμφώνησαν. Αν πήγαινε ντίμις (με την πλατειά πλευρά, πλάκα), έχανε ισάριθμους. Δεν πιάνονται, όταν ο νομάς στέκονταν κη κη (με την κόψη). Για ν' αποχτήσει ευσθήεια ο νομάς (η μάνα, ο κέρνας αστράγαλος που ήταν εκτός συναλλαγής) και να στέκεται κόνις, τον έτριβαν απ' τις δυο στενές πλευρές. Επίσης για ομορφιά, τον έβαζαν με διάφορα χτυπητά χρώματα. Οι τριμμένοι νομάδες λέγονταν *σοιρωτόκια*. Πολλά παιδιά τους τύλιγαν με σύρμα ή έχναναν μέσα τους μάλιας (αστράγαλοι μεμολυβδομένοι: Αριστοφάνης).

Πεντόβωλα. Έπαιρνες πέντε βώλους ή λιθοράκια, άφηνες τ' άλλα τέσσερα κάτω, έριχνες το ένα ψηλά, έπαιρνες και τ' άλλα τέσσερα, πρώτα από ένα, ύστερα από δυο κ.ο.κ. Αλλιώς έπαιρνες στην παλάμη δέκα ή και περισσότερα, τα έριχνες προς τα πάνω και τα δεχόσουν στο πίσω μέρος της παλάμης και πάλι έριχνες απάνω και δεχόσουν μέσα στις παλάμες ή τ' άρπαζες στον αέρα με μια χούφτα.

Κεφαλάκι, μπας. Χάραζαν στο έδαφος ένα Γ (ή μια γραμμή) και αρχιδιαίκαν στο χάραγμα αστράγαλους (ή καρύδια ή βώλους κλπ.). Στη μέση τοποθετούσαν έναν όρθιο αστράγαλο, γεμισμένο με κατράνι για να μην πέφτει, (ή μεγάλο καρύδι, βώλο κλπ.). Ύστερα με τη σειρά ο κάθε παίχτης έριχνε από απόσταση μερικών βημάτων το νομά του (αστράγαλο, καρύδι, μπύλια κλπ.) και έπαιρνε τους αστράγαλους απ' αυτόν που ήα χτυπούσε μέχρι το τέλος της σειράς. Αν πετύχαινε το κεφαλάκι (μπας), τότε τους έπαιρνε όλους.

Τσιφ, τεκ (= μονά, ζυγά). Έκλειναν στη χούφτα λερωτόκαρα, κη κηδάκι.

σπόρους από ξυλοκέρατο, κέρματτα (= άσπρα, παράδες, δεκάρες, τζί-τζίγκες, μαγκίρες) και ρωτούσαν: «Τσιφ, τεκ». Αν το πετύχαινες, τά έπαιρνες. Αλλιώς, έδινες ισάριθμα.

Πιτάτσες. 1. Χτυπούσαν με το δείκτη του χεριού κουκούτσι από ξυλοκέρατο. Κέρδιζε όποιος το πήγαινε πιο κοντά στο σημάδι.

2. Σε μικρή τρύπα έβαζαν κουκούτσια ξυλοκερατιάς και φυσούσαν με τη σειρά προσπαθώντας να τα βγάλουν. Όσα έβγαζε ο καθένας τα κέρδιζε.

Τσιγος, τακλάκι (στρεπτινδα): 1. Όλοι με τη σειρά προσπαθούσαν να στρέψουν νόμισμα (ή όστρακο) τοποθετημένο καταγής, χτυπώντας το με άλλο νόμισμα ή λιθάρι.

2. Έστηναν ένα καρφι στο έδαφος, τοποθετούσαν στο κεφάλι του νόμισμα και προσπαθούσαν να το ριξουν πετώντας πάνω του από μια γραμμή νομισματτα. Όποιος τóριγνε κέρδιζε εκτός απ' αυτό και όλα τα νομισματτα των παιδιών που αστόγησαν.

Οκά. Άνοιγαν τρύπα στη ρίζα ίσιας πέτρας ή τοίχου, πλατιά περίπου τρεις πόντους και βαθιά πέντε πόντους. Ύστερα από γραμμή που χάραζαν μακριά τρεις ή τέσσερες δρασκελιές, έριγνε ο πρώτος παίχτης στην τρύπα έξι πετραδάκια στρογγυλά και ισομεγέθη (ίσα με φουντούκια). Οι άλλοι παίχτες, έβαζαν κάτω τα στοιχήματα (καρπούς ή χορήματα) που το ύψος τους ο παίχτης το δέχονταν λέγοντας: «πήγε» ή όχι.

Αν κατάφερνε να βάλει με μια χεριά (ρίψη) όλα τα πετραδάκια μέσα (τότε λέγονταν *οκά*) κέρδιζε τα στοιχήματα και συνέχιζε. Αν έβαζε δυο πετραδάκια ή τέσσερα (*τσιφ*), πάλι κέρδιζε. Έχανε τη σειρά και τα στοιχήματα, όταν έβαζε στην τρύπα πέντε, τρία, ένα ή κανένα πετραδάκι (*τεκ*).

Στοιχήματα έβαζαν μεταξύ τους και οι έξω απ' το παιχνίδι.

Λύκος και αρνί. Σχημάτιζαν κύκλο με τα χέρια τους πιασμένα (όπως στο χορό). Έβγαίναν δυο παίχτες και ο ένας (λύκος) κυνηγούσε τον άλλο (αρνί). Το «αρνί» μπεινόβγαίνε ελεύθερα στον κύκλο. Αντίθετα ο «λύκος» εύρισκε όλα τα περάσματα κλεισμένα.

Ο τουράς (= διακριτικό σημάδι). Εμπηγαν στη γη παλούκι απ' όπου έδεναν σχοινί δυο, τρεις οργιές μακρύ. Οι παίχτες άφηναν κοντά στο παλούκι

τον τουρά τους, μαντήλι με κόμπο στη μέση, ή καΐσι (ζωστήρα) ή καπέλο κλπ. Η μάνα κρατώντας την άκρη του σχοινιού γυρνούσε γύρω γύρω απ' το παλούκι. Ο καθένας προσπαθούσε τώρα κρυφά και επιδέξια ν' αρπάξει τον τουρά του χωρίς να τον χτυπήσει η μάνα, γιατί τότε έπαιρνε τη θέση της. Αν έπαιρναν όλοι τους τουράδες, άρχιζαν να χτυπούν τη μάνα που ανταπόδινε τα χτυπήματα με το πόδι.

Κυνηγητό γύρω από κύκλο. Σχηματίζουν κύκλο απέχοντας ο καθένας όσο η απόσταση των δυο χεριών. Δυο έμεναν απέξω και άρχιζε να κυνηγά ο ένας τον άλλο προς την ίδια κατεύθυνση, ώς που να τον κκουμπήσει, οπότε γινόταν κυνηγός ο άλλος κοκ. Αν ο κυνηγημένος κουράζονταν, είχε το δικαίωμα να σταθεί μπροστά σ' έναν του κύκλου, που αμέσως γίνονταν κυνηγημένος, διαλέγοντας την κατεύθυνση κοκ.

Τόμαλο. Η μάνα, δένοντας στη μέση μαντηλιού κόμπο, το κρατούσε λέγοντας:

- Έβαλα. (Οι άλλοι ρωτούσαν:)
- Ίσαμε πόσο.
- Ίσαμε αγρό. (Οι ερωτήσεις μπορούσαν να επεχταθούν:)
- Από τι αρχίζει.
- Από άλφα.

Όλοι προσπαθούσαν να βρουν τι έβγαλε με το μυαλό της η μάνα. Όποιος τόβρισκε έπαιρνε το μαντήλι και κυνηγούσε να χτυπήσει τους άλλους που έφρευαν μέχρις ότου η μάνα φωνάξει: *Τόμαλο*. Τότε οι κυνηγημένοι γυρνούσαν και κυνηγούσαν τον προηγούμενο διώκτη τους προσπαθώντας να του πάρουν το μαντήλι και να τον φέρουν στη μάνα που τον χτυπούσε με το μαντήλι τόσα χτυπήματα στα χέρια, όσα θα έλεγε αυτός που του άρπαξε το μαντήλι.

Λουρί (σχοινοφιλίνδα). Κάθονταν κυκλικά γυρισμένοι προς τα μέσα. Η μάνα κρατώντας σχοινί, μαντήλι ή λουρί, έτρεχε απ' έξω γύρω γύρω, προσπαθώντας (με κινήσεις παραπλανητικές) να ρίξει το σχοινί πίσω από κάποιον καθισμένο. Και αν αυτός δεν το καταλάβαινε, στον άλλο γύρω η μάνα έπαιρνε το σχοινί και τον χτυπούσε. Αν το καταλάβαινε, χτυπούσε με το σχοινί αυτός τη μάνα.

Τυφλόμυγα, τυφλοπόντικας. Οι παίχτες κλείνονταν μέσα σε κύκλο από σχοινί που το κρατούσαν. Ένα παιδί έχοντας δεμένα τα μάτια με μαντήλι, προσπαθούσε να πιάσει κάποιον απ' όλους, που τον παραπλανούσαν φω-

νάζοντας ή χτυπώντας διάφορα αντικείμενα. Αν τα κατάφερνε, έπρεπε με την αφή να καταλάβει ποιός ήταν. Αλλιώς άρχιζε απ' την αρχή.

Αλών' τοπί. Χάραζαν μεγάλο κύκλο (αλώνη) και μέσα του έμπαιναν οι παίχτες της ομάδας που έχασε στην κλήρωση. Οι αντίπαλοι σκόρπιζαν τριγύρω απ' τον κύκλο. Ένας απ' αυτούς είχε κρυμμένο τόπι και το πετούσε στους κλεισμένους. Όποιον χτυπούσε τον έκαιγε, και ξανάπαιρνε το τόπι η ομάδα του. Αν δεν χτυπούσε κανέναν, έπαιρνε το τόπι η μάνα (κλεισμένος που είχε δικαίωμα να βγει απ' τον κύκλο και να τρέξει ως ένα όριο) το πετούσε και αν χτυπούσε αντίπαλο, τον έκαιγε. Το παιχνίδι τελείωνε, όταν καίγονταν όλοι οι παίχτες μιας ομάδας.

Κυνηγητό, κασιδά. Ένα παιδί, ο κασιδιάρης, κυνηγούσε τ' άλλα. Όποιο έπιανε, γίνονταν εκείνο κασιδιάρης.

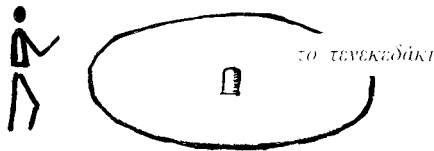
Κομητάτο. Απαιτούσε δυο ομάδες και εκτεταμένους χώρους υπαίθριους. Η μια ομάδα κυνηγούσε την άλλη που τα μέλη της κρύβονταν σε διάφορα μέρη προσπαθώντας να παραπλανήσουν τους διώχτες τους με δείχτες που χάραζαν σε βράχους, κουρέλια που κρεμούσαν σε κλαδιά κτλ. Ένας κυνηγημένος καίγονταν μόλις κάποιος διώχτης τον φώναζε: *Αλτ, σκοτωμένος από ορισμένη απόσταση* (π.χ. 20 βημάτων). Η εγκυρότητα της εξόντωσης αμφισβητούνταν συνήθως απ' το θύμα και κολοουθούσαν ομηρικοί καυγάδες.

Σκλαβάικια. Παιχνίδι με πολλές παραλλαγές. Απαιτούσε δυο ομάδες και εκτεταμένο χώρο. Η κάθε ομάδα βάζοντας για σημάδι της ένα δέντρο, στύλο κλπ. προσπαθούσε να σκλαβώσει την άλλη ομάδα. Ο πρώτος που έβγαινε για κυνήγι από κάθε ομάδα, μπορούσε να σκλαβωθεί μόνο από έναν της άλλης ομάδας που έβγαινε μετά απ' αυτόν (τον είχε). Τη σειρά του ανάτρεπε ο κάθε παίχτης αγγίζοντας το σημάδι της ομάδας του (έπαιρνε φώς). Όταν μια ομάδα σκλάβωνε αντίπαλο, τον έβαζε σ' ένα κύκλο λίγα βήματα μακριά απ' το σημάδι της, κι ένας απ' τα μέλη της τον φύλαγε. Ο σκλάβος δεν είχε δικαίωμα να φύγει, εζόν κι αν τον ακουμπούσε κάποιος της ομάδας του φωνάζοντας: «*Ελεύθερος*». Μόλις μια ομάδα ακουμπούσε το σημάδι της άλλης, ελευθέρωνε όλους μαζί τους σκλαβωμένους της. Το παιχνίδι τελείωνε, όταν σκλαβώνονταν όλοι οι παίχτες μιας ομάδας.

Κρυφτό, καμύσ' (η αποδιδρασκίνδα των αρχαίων. Η ονομασία καμύσι στα

Ντεχνικοχώρια διασώζει το αρχαίο *καμμύω* και *καταμύω* = κλείνω τα μάτια). Παίζονταν σούρωπο και νύχτα. Ένας παίχτης φύλαγε σκεπάζοντας τα μάτια με τα χέρια και στραμμένος σ' ένα τοίχο, δέντρο κλπ. που ήταν το σημάδι (κέντρο παιχνιδιού). Ύστερα μετρούσε, ανάλογα, μέχρι τα πενήντα ή τα εκατό, δίνοντας καιρό στους άλλους να κρυφτούν και να φωνάζουν: «Κούκου ή βγες». Αν η μάνα ανακάλυπτε κάποιον κρυμμένο, έπρεπε να τρέξει και να φτύσει πριν από κείνον στο σημάδι. Ο τελευταίος απ' τους κρυμμένους είχε δικαίωμα να γλιτώσει όλους τους καμμένους, αλλιώς φύλαγε αυτός.

Μπίκος, χότο κελετσέ, γκαζουρλόπτα. Παίζονταν με τρία και περισσότερα παιδιά. Ένας (μάνα, φύλακας) έστηνε μικρό κουτί τενεκεδάκι μέσα σε κύκλο. Οι άλλοι από γραμμή που χάραζαν 3-10 μέτρα μακριά, προσπαθούσαν με αμάδες (πέτρες, πλακέντρες) να βγάλουν έξω απ' τον κύκλο το τενεκεδάκι. Μόλις το κατάφεραν, φώναζαν: «Μπίκο» και έτρεχν να πάρουν τις αμάδες τους. Έτρεχε ταυτόχρονα και η μάνα να το ξαναστήσει πρώτα και ύστερα ν' ακουμπήσει κάποιον που δεν προλάβει να καταφύγει στο σημάδι, οπότε φύλαγε αυτός. Είχε όμως δικαίωμα, όταν δεν προλάβει να φύγει, να πατήσει την αμάδα του φωνάζοντας: «Χότο κελετσέ», και τότε δεν μπορούσε η μάνα να τον κάψει. Αν δεν κατάφερε να ριζίει κανένα το κουτί, γινόταν μάνα ο πρώτος που έριζε.



Περιοχή που είχε δικαίωμα να σε πιάσει ο φύλακας



Τα κεραμιδάκια. 1. Στο κέντρο κύκλου έστησαν το ένα πάνω στ' άλλο τόσα κεραμιδάκια (ή καπάκια κουτιών ή νομισματά ή τζιτζήκας = κομάτια πιάντων) όσοι και οι παίχτες. Από μια γκάλια (= γραμμή) έριχναν τις χαμάδες με τη σειρά και όσα κεραμιδάκια έβγαζε ο καθένας απ' τον κύκλο τα κέρδιζε.

Σύμφωνα με μια παραλλαγή, ο παίχτης είχε δικαίωμα να ρίχνει την χαμάδα του, όσο συνέχιζε να βγάζει κεραμιδάκια απ' τον κύκλο. Μόλις αποτύχαινε, τη σειρά του έπαιρνε άλλος, που μπορούσε να χτυπήσει την χαμάδα του προηγούμενου και να του πάρει τα κερδισμένα.

2. Χτυπούσαν τα στημένα κεραμιδάκια με τόπι. Μόλις έπεφταν, φωνάζοντας τα παιδιά «*αέρα*» έτρεχαν να τα ξαναστήσουν και η μάνα (το παιδί που κληρώθηκε να τα φυλάγει) να πάρει το τόπι. Αν χτυπούσε μ' αυτό κάποιον, τον έκκιγε και τον έβγαζε απ' το παιχνίδι. Αν όχι, έτρεχε πάλι στο τόπι και οι άλλοι στα κεραμιδάκια. Το παιχνίδι τελείωνε, όταν η μάνα τους έκκιγε όλους ή τα παιδιά έστησαν όλα τα κεραμιδάκια.

Πήλιο, σκατέλια. Παραλλαγή του προηγούμενου. Έστησαν απανωτά τρία ή και περισσότερα κεραμιδάκια (ή μια όρθια πέτρα) και τα φύλαγε η μάνα. Πάνω τους έριχναν χαμάδες. Μόλις τα χτυπούσαν, φώναζαν *πληκότεσι* και έτρεχαν όλοι να πάρουν τις χαμάδες τους και η μάνα να στήσει πρώτα τα κεραμιδάκια κι ύστερα ν' ακουμπήσει κάποιον, που τότε έπαιρνε τη θέση της.

Τρίποδας, τσαλακμάνης. Έστησαν στο κέντρο κύκλου ξυλένιο τρίποδα (τρίσκελο κλαδί) που τον φύλαγε η μάνα. Πάνω του έριχνε από μια γραμμή ο κάθε παίχτης τη βέργα του, προσπαθώντας να τον ανατρέψει και να τον βγάλει έξω απ' τον κύκλο. Μόλις κάποιος τα κατάφερνε, έτρεχαν οι παίχτες να πάρουν τις βέργες τους, και η μάνα να τον ξαναστήσει. Αν ύστερα χτυπούσε έναν παίχτη πιο εδώ απ' τη γραμμή, τον έκκιγε.

Γουβίτσες, λακάκια, λουφκούδες. Άνοιγαν μικρές γουβίτσες (τρύπες) σε μικρή απόσταση μεταξύ τους, κι έβαζε ο καθένας μέσα στη δικιά του 5-6 πετραδάκια. Ύστερα η μάνα από ορισμένο σημείο (σημάδι) έριχνε ένα τόπι. Εκείνος που στη γουβίτσα του θάμπαινε το τόπι, έπρεπε να χτυπήσει μ' αυτό κάποιον απ' τους συμπαίχτες του που έτρεχαν στο μεταξύ μακριά να κρυφτούν. Αν τον χτυπούσε, έβαζε, στη γουβίτσα του χτυπημένου ένα πετραδάκι απ' τη δική του γουβίτσα. Στο διάστημα του κυνηγητού μπορούσε ο κάθε παίχτης να σκαπάσει με το χέρι ή το πόδι τη γουβί-

τας του, οπότε δεν είχε δικαίωμα να τον χτυπήσει η μάνα με το τόπι. Νικημένος τελικά ήταν αυτός που μάζευε όλα τα πετραδάκια στη γουβίτσα του.

Η γουρούνα. Άνοιγαν στο έδαφος μια γούβα φαρδιά 20 πόντους και βαθιά 5. Γύρω απ' τη γούβα σε απόσταση 8-10μ. τοποθετούνταν σημάδια - πέτρες ή ανοίγονταν γουβίτσες όσες και οι παίχτες που στέκονταν σ' αυτές κρατώντας από ένα ραβδί. Η γουρούνα (μάνα) που δεν είχε σημάδι, επιδίωκε να βάλει ένα κονσερβοκούτι στη μεσαία τρύπα με το ραβδί της, ενώ οι άλλοι παίχτες το χτυπούσαν με τα ραβδιά τους προσπαθώντας να το απομακρύνουν. Σ' αυτήν τη φάση, αν η γουρούνα αντιλαμβάνονταν ένα σημάδι ανοιχτό (αφύλαχτο), έτρεχε να το ακουμπήσει. Αν όμως την προλάβαινε ο φύλακας του και το ακουμπούσε πρώτος με το ραβδί του, γλίτωνε, αλλιώς γίνονταν αυτός γουρούνα. Όταν η γουρούνα κατάφερε να βάλει το κονσερβοκούτι στη γούβα της, επιβίωνονταν αλληγή στα σημάδια. Έτρεχαν δηλαδή τα παιδιά να ακουμπήσουν ένα άλλο σημάδι (πέτρα - γούβα) με το ραβδί τους. Το παιδί που έμενε χωρίς σημάδι έκκανε τώρα τη γουρούνα.

Ξώπετρα. Επικίνδυνο παιχνίδι με δυο αντικρουστές ομάδες. Η κάθε ομάδα έστιγνε τρεις μεγάλες πέτρες όρθιες και σε απόσταση ενός μέτρου τη μια πίσω απ' την άλλη. Ύστερα ένας - ένας από κάθε ομάδα προσπαθούσε με την χυμδα του να ρίξει τις πέτρες της άλλης ομάδας. Νικήτρια αναδεικνύονταν η ομάδα που θάριχνε πρώτη τις τρεις πέτρες της αντίπαλης ομάδας.

Τσίμπα. Σκληρό παιχνίδι. Χάραζαν σε ανοιχτό χώρο μεγάλο κύκλο. Μέσα του γυρνούσε η μάνα, που έβγαине ξαφνικά φωνάζοντας «τσίμπα» και προσπαθούσε να πιάσει κάποιον, αλλά μόνο με κουτσό. Αν πατούσε με τα δυο πόδια, την έδερναν ως που να μπει στον κύκλο της, γώρος κπραβιάστος απ' τους άλλους. Αν η μάνα ακουμπούσε κάποιον, τότε όλοι χτυπούσαν εκείνον, που έπαιρνε τη θέση της.

Τζιζ. Ένας παίχτης όρθιος έβαζε ανοιχτή την αριστερή παλάμη στο δεξί του ώμο και την άλλη σαν παρωπίδα για να μη βλέπει τους συμπαίχτες του. Κάποιος απ' αυτούς κατόπιν τον χτυπούσε δυνατά στην αριστερή παλάμη με την παλάμη του, κι αμέσως όλοι μαζί προβάλλοντας το δείχτη του δεξιού χεριού τους φώναζαν: «Τζιζ». Ο καμένος αν μάντευε ποιός τον χτύπησε, γλίτωνε και έπαιρνε εκείνος τη θέση του.

Σκαμνάκι, άξιον καρκαάξιον. Δυο παιδιά έδεναν σταυρωτά τα χέρια και πάνω κάθονταν τρίτο, που το κουβαλούσαν.

Σκαμνάκια. 1. Ένα ή περισσότερα παιδιά έσκυβαν στην αράδα και σε μικρή απόσταση μεταξύ τους κι ένα παιδί τα πηδούσε στηρίζοντας τα χέρια στη ράχη τους. Έστερα έσκυβε τελευταίο, πηδούσε το πρώτο κοκ.

2. Η κλήρωση γίνονταν με πήδημα. Το χαμένο παιδί έσκυβε και πάνω του πηδούσαν όλα τ' άλλα, στηρίζοντας τα χέρια τους στη ράχη του. Προηγούνταν η μάνα, που πριν από κάθε πήδημα έλεγε:

- Πρώτη ελιά.

- Δεύτερη με τα κλαδιά.

- Τρίτη κι άγγιχτος.

Στο τρίτο αυτό πήδημα όποιος ακουμπούσε τον σκυμμένο (εξαιρούνταν οι πλάμες) καιγόταν και έσκυβε.

- Τέταρτη και το λουρί της Μάνας.

Στο τελευταίο άφηναν πηδώντας το ζωστήρα τους απάνω στο σκυμμένο, κι αν κάποιος έριχνε καταγής ή το δικό του ή των άλλων, καιγόταν.

3. Η Μάνα έλεγε:

- Στο ένα μας, στα δυο μας.

- Στα τρία, τέσσερά μας.

- Στα πέντε, έξι, εφτά μας.

- Στα οχτώ και στα εννιά μας.

Στα δέκα, ενδεκούλια μας

τρύψαν τα σακούλια μας

χύθηκαν τα φασούλια μας.

4. Η μάνα συνέχιζε λέγοντας:

- Ότι καν' η μάνα.

Στην περίπτωση αυτή ήταν υποχρεωμένοι όλοι να επαναλαμβάνουν ότι έκαμνε η μάνα στο σκυμμένο πηδώντας, π.χ. *κουταλάκια* (= δυνατά χτυπήματα με ανοιχτές πλάμες στη ράχη του), *τσιμπητό, κολοχτυπητό*, (κλωτσιές στον πισινό) κ.ά.

Πυρροσιτιά, καμήλα, το λουρί της μάνας. Κληρώνονταν δυο ομάδες με πέντε ως εφτά παιδιά η κάθε μια. Αυτά που έχαναν σχημάτιζαν όρθια κύκλο με τις ράχες προς τα έξω, τα κεφάλια ενωμένα και τα χέρια στους ώμους των διπλανών. Η μάνα (καμηλιέρης) κρατώντας το λουρί (ζωνάρια ενωμένα ή σχοινί), που την άλλη άκρη του βαστούσε ένας από τους σκυμμένους, φύλαγε να μη τους ανεβούν. Πριν ν' αρχίσει το παιχνίδι ρωτούσαν:

«Ψήστηκε;». «Ψήστηκε» απαντούσε η μάνα. Αν η μάνα χτυπούσε κάποιον προτού ανέβει σε μια ράχη, ή όταν ξεπέζεψε κι έτρεχε να φύγει, τότε άλλαζαν οι ρόλοι. Αντίθετα, αν λυγούσε η καμήλα, το παιχνίδι ξεκινούσε απ' την αρχή. Η μάνα κυνηγώντας δεν είχε δικαίωμα ν' αφήσει το λουρί. Όταν κάποιος αντίπαλος κατάφερνε ν' ανεβεί στη μάνα, τότε το κυνήγι της γινόταν δραματικό, και οι αντίπαλοι ανεβοκατέβαιναν σχεδόν ελεύθερα στην καμήλα.

Ποιός φοβάται τον αράπη. Χάραζαν στο έδαφος τρεις γραμμές παράλληλες σε απόσταση 10 μ. τη μια απ' την άλλη. Ένα παιδί (αράπη, μάνα) μουντζούρωνε το πρόσωπο του με καπνιά (από τζάκι, τηγάνι κλπ.), στέκονταν στην πρώτη γραμμή και ρωτούσε: *Ποιός φοβάται τον αράπη;*

Τ' άλλα παιδιά, κραδισμένα στη δεύτερη γραμμή με τις πλάτες γυρισμένες στον αράπη, απάντούσαν: *Κανένα!!*

Τότε τα κυνηγούσε ο αράπης και σαν έπιανε κανένα, προτού να περάσει την τρίτη γραμμή, πηδούσε πάνω του και γύριζε καβάλα στην αρχική του θέση, για να ξαναρχίσει το παιχνίδι.

Μακριά γαιδάρα, πινακωτή. Χωρίζονταν σε δυο ομάδες από 5-7 παιδιά η κάθε μια. Τα παιδιά της ομάδας που έχασε, έσκυβαν το ένα πίσω στ' άλλο, και ο πρώτος κκουμπούσε στο *μαξιλάρι* (= όρθιο παιδί εκτός ομάδας με τη ράχη ακουμπισμένη σε τοίχο, δέντρο κ.κ. που έχασε και το δικιτητή). Έστερα ένας ένας της κερδισμένης ομάδας παίρνοντας φόρα από μακριά πηδούσε πάνω τους. Μόλις πηδούσαν όλοι, ο πρώτος μετρούσε ως τα είκοσι ή συνηθέστερα σηκώνοντας το χέρι και προτείνοντας από 1-5 δάχτυλα έλεγε:

*Τσιάταρ, πάταρ, γιοκαρί
στου διαβόλου την αυλή
φύτρωσε μια λεμονιά
λεμονιά πορτοκαλιά
με τσατάλια με κλαδιά
πόσα πορτοκάλια κάνει.*

ή

*Τσανταλίνα μανταλίνα
και στον κόλο σ' μια σωλήνα
πόσα ειν' αυτά.*

Αν οι χαμάληδες (απαντούσε ο αρχηγός) έβρισκαν τον αριθμό, κέρδιζαν, και έσκυβαν οι καβλάρηδες. Οι τελευταίοι έχχαναν επίσης, αν κάποιος απ' αυτούς ακολουπούσε καταγής εκτός κι αν λύγιζαν οι χαμάληδες.

Αερόστατα. Κατασκεύαζαν με λεπτό χαρτί μεγάλα χρωματιστά μπαλόνια, αφήνοντας ένα μικρό άνοιγμα στο κάτω μέρος. Τα γέμιζαν ζεστό αέρα με φωτιά και πήγαιναν ψηλά.

Κροτίδες. Έδεναν στη μια άκρη σπάγγου κλειδί με υποδοχή (τρύπα) και στην άλλη ένα καρφί. Γέμιζαν την τρύπα του κλειδιού με κεφαλάκια σπέρτων ή μαρούτι κι έβαζαν από πάνω το καρφί. Πιάνοντας το σπάγγο απ' τη μέση και χτυπώντας το καρφί σε τοίχο, πέτρα κ.α. προκαλούσαν έκρηξη με κρότο.

Πύραυλοι. Άνοιγαν στο έδαφος τρύπα, έριχναν μέσα ασετυλίνη και νερό και τη σκέπαζαν με κονσερβοκούτι ανοιγμένο από κάτω και τρυπούλα από πάνω. Έκλειναν μετά με λάσπη τη βάση του κουτιού για να μην παίρνει αέρα κι έβαζαν από μακριά μ' ένα καλάμι φωτιά στην τρυπούλα του. Τότε το κουτί τιναζόταν ψηλά με κρότο. Δεν έλειπαν και οι διαγωνισμοί όπου κέρδιζε το κουτί που θα πήγαινε ψηλότερα.

Βαρελότα. Σφαίρες ίσες με γροθιές ή μεγαλύτερες από στρατσόχρτο και δεμένες σφιχτά με σπάγγο. Μέσα σ' αυτές υπήρχε το εκρηκτικό μείγμα (χλωρικό κάλι,θειούχο αντιμόνιο και κάρβουνο σε ίσα μέρη) και μικρά χαλίκια σαν μπιζέλια. Για να πάρουν φωτιά τα βαρελότα, τα χτυπούσαν με δύναμη στο έδαφος ή στους τοίχους.

Συνέβαιναν όμως συχνά δυστυχήματα κατά το δέσιμο, γιατί τα χαλίκια έτριβαν την ύλη κι έπαιρνε φωτιά. Μερικά παιδιά στα βαρελότα έβαζαν μαρούτι, τα τύλιγαν με σύρμα και προκαλούσαν την έκρηξη με βραδύκαυστο φτιλί. Μ' αυτό τον τρόπο, που ήταν επικίνδυνος, όπως και με το κλειδί, πολλά παιδιά τραυματιζόνταν, μερικά έχχαναν τα δάχτυλα κλπ.

Βώλοι, μπίλιες, γκελάκια, γκαζόζες, μπόμπες, κρουσούμια κλπ. Από μέταλλο, γυαλί ή πηλό σε πολλούς χρωματισμούς. Με τους βώλους έπαιζαν διάφορα παιχνίδια με αρκετές παραλλαγές. Οι μεγάλοι βώλοι λέγονταν ρκιουλάδες, και μια συνηθισμένη φράση του παίχτη, πριν να ρίξει το νομμά του για να χτυπήσει τους στημένους βώλους ήταν:

Ραστ. Για (=ή) μπόμπα, για νομμά.

Επίσης, μόλις κάποιος κέρδιζε στους βώλους, (μα και σ' άλλα παιχνίδια: οκά, τσίγκο, ασήκια, κεφαλάκι κλπ.) έλεγε:

Τσίγκιρ μίγκιρ όλα, εδώ
το μαναστήρι είναι φτωχό
θέλ' να μιάσ' παράδισ
για να πάρ' λαμπάδισ.

Άλλα παιχνίδια ήταν: **Τα καπάκια, οι πιθαμές, η ροκάνα, η κούνια (αιώρα), τα σχήματα, η καλαγκίτσκα** (τραμπάλα), **η κολοκυθιά** κ.α., που ελπίζω να παραθέσω σ' ένα άλλο δημοσίευμα.

Γ. Κ.

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ - ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ

Ό «ΟΡΦΕΑΣ» προκηρύσσει διαγωνισμό ποιήματος - διηγήματος με τούς εξής όρους:

1. Στο διαγωνισμό μπορούν να πάρουν μέρος όσοι γεννήθηκαν ή κατοικούν στο Νομό Σερρών.
2. Θα βραβευτεί ένα ποίημα κι ένα διήγημα. Ό κάθε διαγωνιζόμενος μπορεί να στείλει περισσότερα.
3. Τά κείμενα πρέπει να είναι δαχτυλογραφημένα σέ.δύο αντίγραφα και να έχουν αναγνώσιμο τό όνοματεπώνυμο του συγγραφέα και τή διεύθυνσή του. Ψευδώνυμα δέν έπιτρέπονται.
4. Τά όνόματα τής κριτικής έπιτροπής θα ανακοινωθούν στό επόμενο τεύχος.
5. Προθεσμία γιά τή συμμετοχή στό διαγωνισμό όρίζεται ή 31-12-1982.
6. Τά βραβευμένα θα δημοσιευτούν στόν «ΟΡΦΕΑΣ».

ΤΟ ΔΙΜΗΝΟ ΠΟΥ ΠΕΡΑΣΕ

Η Ε΄ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΧΟΡΩΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΟΜΟΤΗΝΗ

Στό κλειστό Γυμναστήριο Κομοτηνής στις 21, 22, και 23 Μαΐου πραγματοποιήθηκε η Ε΄ συνάντηση ελληνικών χορωδιών.

Πήραν μέρος στο πρόγραμμα της Συνάντησης αυτής οι χορωδίες: 1) του Καλλιτεχνικού Όμιλου Αλεξανδρουπόλεως, 2) Πνευματικού Κέντρου Δήμου Κομοτηνής, 3) Μουσικού και πολιτιστικού συλλόγου «Απόλλων» Όρεστιάδας, 4) Ωδείου Ναούσης, (άντικατάστησε τη χορωδία Ωδείου Θεσ/νίκης), 5) Όμιλου «ΟΡΦΕΑΣ» Σερρών και 6) Βολιώτικη χορωδία.

Οι χορωδιακές αυτές Συναντήσεις, κεντρικό σημείο του προγράμματος για τη χορωδιακή ανάπτυξη, έχουν ένα ευρύτερο μουσικοπαιδαγωγικό στόχο, στον οποίο αποβλέπουν τό χορωδιακό Έργαστήρι, τό ομαδικό τραγούδι, τό επιλεγμένο πρόγραμμα, ή προκαταρκτική εργασία μέ μαέστρους, ή ανταλλαγή τών μαέστρων πού εξασφαλίζει τήν επαφή κάθε χορωδίας μέ διαφορετικές ομάδες.

Έχουν επίσης οι χορωδιακές συναντήσεις τό σαφή στόχο της δημιουργίας ευκαιριών για ανταλλαγή πείρας, για επικοινωνία και συνεργασία διευθυντών και χορωδιών σέ όσο τό δυνατόν μεγαλύτερη κλίμακα.

Ό θεσμός τών χορωδιακών Συναντήσεων στό πρόγραμμα της ομάδας Έργασίας αποβλέπει στήν κατοχύρωση ενός χαρακτηρισά συνεργασίας, συμμετοχής σέ δουλειά συνόλου, επικοινωνίας και ανταλλαγής, αποφεύγοντας κάθε έννοια διαγωνιστικής διαδικασίας, αλλά και μονοπώλησης και επίδειξης.

Τή γενική οργάνωση τήν είχε ή ομάδα Έργασίας του Έπουργείου Πολιτισμού και Έπιστημών, πού αποτελούνταν από τούς Μιχάλη Αδάμη (πρόεδρο), Στέφανο Βασιλειάδη, Αντώνη Κοντογεωργίου και Γιάννη Μάντακα (μέλη).

Στή Συνάντηση υλοποιήθηκαν οι στόχοι της αρμόδιας ομάδας Έργασίας κατά τρόπο θαυμάσιο και εκπληκτικό.

Η εκτέλεση γενικά, πού αποσκοπούσε στή θέσπιση μιās ευρύτερης χορωδιακής πολιτικής, πού νά προωθεϊ μελετημένα και ουσιαστικά τήν τόνωση και ανάπτυξη της χορωδιακής μας ζωής σέ πανελλήνια κλίμακα, αναπτύσσοντας παράλληλα τήν χορωδιακή παιδεία και βοηθώντας στή δημιουργία μιās γενικότερης ύποδομής, έβαζε τά θεμέλια ενός νέου καλλιτεχνικού θεσμού.

Θά ακολουθήσει μιὰ σειρά νέων Συνάντησεων σέ διάφορες πόλεις τῆς Ἑλλάδας (καί στίς Σέρρες) μέ ἐπιδίωξη, σέ κλίμα συνεργατικότητας καί συναδελφικῆς ἀνταλλαγῆς πείρας, τῆ μεγέθυνση τῶν εὐκαιριῶν γιά μουσική παιδεία καί μουσική πράξη.

Τό ἐπιστέγασμα τῆς Συνάντησης ἦταν ἡ συναυλία τῆς Κυριακῆς.

Κατά τῆ Συνάντησης ἡ μικτή χορωδία τοῦ ΟΡΦΕΑ Σερρῶν μέ διευθυντή τό Βαγγέλη Παπατσαρούχα τραγούδησε μόνη της τό «Ποτάμι» (ἰσπανικό τοῦ 1530) καί τό «Ρινάκι» (ἐλληνικό δημοτικό, διασκευή Β. Παπατσαρούχα).

Μαζί δέ μέ τῆ Βολιώτικη χορωδία καί διευθυντή τό Βασίλη Παπακωνσταντίνου (Γ' χορωδιακό Ἐργαστήρι) τό «Δεντρολίβανο», «Γειά σου ἀγάπη μου» καί «Αἶγα κόκκινη» δημοτικό (ἐναρμόνιση Σ. Μιχαηλίδη).

Τέλος ἡ ἐκτέλεση διάφορων κομματιῶν στήν ἀρχή καί στό τέλος τοῦ προγράμματος, ἀπό ὅλες τίς χορωδίες μαζί (220 χορωδοί) εἶχε διαστάσεις πρωτόγνωρες γιά τήν ἐλληνική πραγματικότητα.

Ἡ ἀκροαματική, μέ καί ἡ ὀπτική ἐντύπωση ἦταν συγκλονιστικές.

Ἐνα τριήμερο ὁμαδικῆς καί ἐντακτικῆς δουλειᾶς μέ συναδέλφωση καί μεράκι, στάθηκε ἱκανό νά δημιουργήσει κλίμα γνήσια καλλιτεχνικό καί μουσικές στιγμές συναρπαστικές.

Γιά πρώτη φορά ἔφευγαν οἱ χορωδοί τόσο ἀγαπημένοι ἀπό ἕνα φεστιβάλ. Γιατί δέν ὑπῆρχε σάν πρωταρχικός στόχος ἡ ὑφαρπαγή ἑνός βραβείου ἢ ὀἐπηρεασμός τῆς ἐπιτροπῆς ἀπονομῆς βραβείου κλπ.

Πράγματι πού γίνονταν αἰτία σέ πολλές προηγούμενες περιπτώσεις ἡ μιὰ χορωδία νά κατηγορεῖ τήν ἄλλη καί ὅλες μαζί τούς διοργανωτές.

Στό φεστιβάλ αὐτό ὅλοι κατάλαβαν πῶς ἀνοίγει μιὰ νέα περίοδος στή χορωδική πορεία τῆς χώρας μας.

Καί ἡ Συνάντηση μέ τήν ἔλλειψη ἀκριβῶς τῆς ἐπιδεικτικῆς ἀνταγωνιστικότητας, ἔδωσε τήν εὐκαιρία νά γνωριστοῦν ἑκατοντάδες ἀνθρωποι μέ κοινά ἐνδιαφέροντα.

Χαράχτηκε ἕνας μουσικός δρόμος, μελετήθηκε ἕνα νέο εἶδος ἔκφρασης, δοκιμάστηκαν προοπτικές καί οἱ δυνατότητες καί ἀντιδράσεις τοῦ κοινοῦ.

Ἡ συνάντηση τελείωσε μέ ἕνα ὁμαδικό γλέντι ὅλων τῶν χορωδιῶν μέ σπάνιο κέφι, χορό, τραγούδια κλπ.

Γενικά ἡ τριήμερη φιλοξενία τῶν Κομοτηναιῶν (καλά ξενοδογεῖα, ἐκλεκτή σίτιση κλπ.) ἄφησε τίς καλύτερες ἐντυπώσεις.

Σχετικά μέ τῆ συμβολή τοῦ ΟΡΦΕΑ Σερρῶν ἡ ἐκτέλεση τῶν δυό τραγουδιῶν τοῦ προγράμματος ἀπό τήν 40μελῆ μικτή χορωδία του, ἦταν ἄρτια καί ἐνθουσίασε τό πολυπληθές ἀκροατήριο, πού μέ ἀσταμάτητα χειροκροτήματα τίμησε τούς Σερραῖους χορωδοῦς.

Ἡ «χορωδία» κατά τήν ἔκφραση τῶν εἰδικῶν (Αντ. Κοντογεωργίου κ.ἄ.) ἦταν στόθμης ὑψηλῆς. «Νά προσέξετε τούς νέους της» σύστησαν, «ἔχουν σπάνια ὁμοφωνία».

Πραγματικά ή φωνητική όμοιογένεια σέ έκταση και χρώμα, μαζί μέ τό βαθύ όμαδικό αίσθημα τών Σερραίων χορωδών, εμφάνισε ένα σύνολο εύελικτο, πειθαρχημένο, μέ έσωτερικότητα κέντρική τέτοια, πού ανάδειχνουν τή νέα χορωδία τοῦ ΟΡΦΕΑ ανάμεσα στίς καλύτερες τῆς Ἑλλάδας.

Ἔολο τό πρόγραμμα θά μεταδοθεῖ σέ μιὰ σειρά έκπομπῶν ἀπό τοῦς ραδιοφωνικούς σταθμούς.

ΛΩΡΕΤΑ ΜΑΡΙΝΟΥ

ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΣΤΟΝ «ΟΡΦΕΑ»

Προχτές 2-6-1982 γεμάτη ἡ αἴθουσα τοῦ ΟΡΦΕΑ. Οἱ Σερραῖοι, πατεῖς με πατῶ σε, ἔδωσαν τό παρόν στήν πρώτη μεγάλη φετεινή συναυλία του, τιμώντας ἔτσι τόν Ὅμιλο πού τόσα προσέφερε στήν πόλη μοχλώντας συνέχεια ἕναν αἰῶνα περίπου.

Στή σκηνή ἐμφανίσθηκε πρώτη ἡ παιδική χορωδία καί μαντολινάτα τοῦ Ὅμιλου, ένα ζωντανό σμάρι, δροσερό μπουκέτο, κοπάδι ἀηδονιῶν.

Εἶδαμε γονεῖς πού δάκρυσαν ἀπό συγκίνηση. Ἡ χορωδία ἦταν τρίφωνη. Καί οἱ παιδικές φωνοῦλες δροσερές καί καθάρειες σ' ένα σύνολο πειθαρχημένο πιστοποιοῦσαν πόση δουλειά ἔγινε καί τί δυσκολίες ὑπερникήθηκαν γιά νά ἐμφανιστεῖ αὐτό τό θαυμάσιο σύνολο, πού ἀποτελεῖ φωτῶριο ὠφέλιμων ἀνθρώπων γιά τό αὔριο.

Ἀκολούθησε μετά ἡ ἐμφάνιση τῆς μικτῆς χορωδίας καί μαντολινάτας τοῦ Ὅμιλου.

Ὁμολογουμένως ἡ συναυλία αὐτή ὑπῆρξε μιὰ ἀποκάλυψη. Ἡ ὁμοιομορφία τῶν φωνῶν, ἡ ἐκφραστική ὁμοιογένεια, ὁ σωστός χρωματισμός, προπάντων ἡ πειθαρχημένη εὐελιξία μέ τή χρωματική διαύγεια καί τήν ἐκφραστικότητά ἔδιναν τήν ἐντύπωση ὅτι ἀκουγες μιὰ ἀπ' τίς ἀριστερές καί σημαντικότερες χορωδίες τῆς χώρας μας.

Τήν ἴδια διαπίστωση ἔκαναν πρόσφατα καί ὅλοι οἱ εἰδικοί στό Φεστιβάλ Κομοτηνῆς (ὄργανωτές, μουσικοσυνθέτες κ.ἄ.) πού τό παρακολούθησαμε καί μεῖς καί πού τόνισαν τίς μεγάλες δυνατότητές τῆς.

Συνήρπασε λοιπόν καί καταγοήτεψε προχτές τόσο τό πρόγραμμα πού περιεῖχε κομμάτια προσεκτικά ἀνθολογημένα ἀπό τά ἀριστουργήματα τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς δημιουργίας (ἡ ἐπιλογή ἦταν τῆς ὁμάδας ἐργασίας γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς χορωδικῆς μουσικῆς τοῦ ὑπουργείου Πολιτισμοῦ) ὅσο καί ἡ τέλεια ἀπόδοση τῶν χορωδῶν.

Ἡ συναυλία ἀποτυπώθηκε σέ βίντεο καί ἔτσι εἶχαν τή δυνατότητα νά τήν παρακολουθήσουν σάν ἀκροατές πλέον καί οἱ χορωδοί.

Τὴν ἐμφάνισε ἐπίσης καὶ ἡ τηλεόραση τῆς ΕΡΤ.

Ἡ χορωδία τοῦ ΟΡΦΕΑ θὰ μεταβεῖ τὴν ἐπόμενη Κυριακὴ 13 Ἰουνίου στὴ Νάουσα μὲ πρόσκληση τοῦ ἐκεῖ Ὁδείου καὶ θὰ δώσει συναυλία.

ΛΩΡΕΤΑ ΜΑΡΙΝΟΥ

ΓΙΑ ΤΑ ΕΚΑΤΟ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠ' ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΝΟΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ

Κυκλοφόρησε σὲ δίσκο ἡ «Συμφωνία τῆς Λεβεντιᾶς» τοῦ Μανόλη Καλομοίρη. Ἡ ἠχογράφηση ἔγινε στὴ Σόφια. Ἐκτελεστές ἡ Φιλαρμονικὴ Ὀρχήστρα τῆς Σόφιας καὶ ἡ Ἐθνικὴ Χορωδία τῆς Βουλγαρίας: Σβετοσλάβ Ὀμπρέτενωφ μὲ τὴ διεύθυνση τοῦ Βύρωνα Φιδετζή.

Ὁ Β. Φιδετζῆς κατ'άγεται ἀπὸ τίς Σέρρες καὶ σύντομα θὰ ἔχουν τὴ χάρὰ οἱ Σερραῖοι νὰ τὸν ἀκούσουν προσκαλεσμένο ἀπὸ τὸν ΟΡΦΕΑ.

Ὁ Β. Φιδετζῆς ἐρμήνευσε τὸ ἔργο (μὲ καθαρότητα τεχνικῆς (ἀκρίβεια καὶ πλαστικότητα τῶν «φωνῶν») στὴν ὀριζόντια καὶ τὴν κάθετη γραφὴ τοῦ μουσικοῦ κειμένου), μὲ ὠραία «τέμπη», εἰλικρινῆ μουσικὴ ἀπαγγελία καὶ παλμό.

Ἡ μικτὴ χορωδία τοῦ ΟΡΦΕΑ τιμώντας τὸ Μανόλη Καλομοίρη θὰ συμπεριλάβει στὸ νέο της πρόγραμμα ἀπ' τὴ «Συμφωνία τῆς Λεβεντιᾶς», πού ἐκφράζει τίς δόξες καὶ τοὺς πόνους τοῦ ἔθνους στὸν Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, τὸν ὕμνο «τῆ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῶ τὰ Νικητήρια» ἕνα δύσκολο πραγματικά, μὰ δονούμενο ἀπὸ ἐλληνικότητα κομμάτι, πού ἀπαιτεῖ ἰσορροπία φωνῶν, τεχνικὲς διαβαθμίσεις δυναμικῆς καὶ ὁμαδικὴ ἀντίληψη.

ΜΙΑ ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Ἡ «Σερραϊκὴ Πολιτιστικὴ Ἑταιρία Θεσσαλονίκης» (Σ.Π.Ε.Θ.) στὶς 31-10-1982, μέρα Κυριακὴ καὶ ὥρα 10,30 πρωινῆ θὰ ὀργανώσει στὴν αἴθουσα τῆς «Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν» Θεσσαλονίκης τὴν καθιερωμένη ἐτήσια τελετὴ ἀπονομῆς βραβείων σὲ μαθητὲς Σερραῖους πού ἀρίστευσαν.

Στὴν τελετὴ τὸ Δ.Σ. τῆς Σ.Π.Ε.Θ. μὲ πρόεδρο τὸ Χρῆστο Πατσόπουλο καὶ Γεν. Γραμματέα τὸ Θόδωρο Τσάμη προσκάλεσε τὸν ΟΡΦΕΑ Σερρῶν, τοῦ ὁποίου ὁ πρόεδρος Γ. Καφταντζῆς θὰ μιλήσει μὲ θέμα «Ἡ παιδεία στὶς Σέρρες τὸν καιρὸ τῆς Τουρκοκρατίας», καὶ ἡ Μικτὴ Χορωδία -Μαντολινάτα τοῦ Ὁμίλου θὰ ἐμφανιστεῖ μὲ νέο πρόγραμμα, πού θὰ προετοιμάσει εἰδικὰ γιὰ τὴν ἀξιόλογη αὐτὴ σερραϊκὴ γιορτὴ στὴ συμπρωτεύουσα.

ΟΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΜΑΣ

20, 21, 22-5-82. Συμμετοχή Μικτῆς Χορωδίας τοῦ ΟΡΦΕΑ στήν Ε΄ Συνάντηση Χορωδιῶν στήν Κομοτηνή. Ὁργανωτής τό Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ.

2-6-82. Συναυλία Μικτῆς Χορωδίας καί Μαντολινάτας καί Παιδικῆς Χορωδίας καί Μαντολινάτας τοῦ Ὁμίλου.

9-6-82. Ἐπανάληψη τῆς προηγούμενης Συναυλίας.

20-6-82. Συναυλία Παιδικῆς Χορωδίας καί Μαντολινάτας τοῦ Ὁμίλου στό Ν. Σκοπό.

26-6-82. Συναυλία τῆς Μικτῆς Χορωδίας καί Μαντολινάτας τοῦ Ὁμίλου στή Νάουσα μέ μεγάλη ἐπιτυχία.

ΑΜΦΙΠΟΛΙΤΙΚΑ

· Η περιλάλητη Ἀμφίπολη, ἡ σπουδαιότερη ἀποικία τῆς Ἀθήνας τόν 5ο αἰώνα στή Βόρειο Ἑλλάδα, ἡ «Μακεδόνων πρώτη» κατά τή ρωμαϊκή περίοδο, ἄρχισε νά μᾶς ἀποκαλύπτει, τελευταία, μερικά ἀπό τά πιό ἐνδιαφέροντα τεκμήρια τῆς πολυκύμαντης ἱστορικῆς ζωῆς της.

Ἐμεῖς δέν ἀμφιβάλουμε πώς ὁ ἀρχαῖος κῦτος ἐρειπιώνας κρύβει ἀκόμα μυστικά, πού θά καταπλήξουν κάποτε τόν κόσμο.

Στό μεταξύ ἕνας προικισμένος ἀρχαιολόγος μέ ζῆλο, πίστη καί φαντασία, ὁ Δημήτρης Λαζαρίδης, πού ἀφιέρωσε πολλά χρόνια τῆς ζωῆς του ἀναζητώντας τή χαμένη Ἀμφίπολη, ἀνακάλυψε τελευταία τό γυμνάσιό της. Ἡ ἀνακάλυψη, πού προστίθεται σ' αὐτήν τοῦ τεύχους, εἶναι συγκλονιστική, γιατί μᾶς παραδίνει τό πρῶτο μνημειακό οἰκοδομικό συγκρότημα σέ ταυτισμένο γῶρο τοῦ ἀρχαίου οἰκισμού. Ἄν, ὅπως ἐλπίζει ὁ κ. Λαζαρίδης καί φαίνεται πιθανότατο, ἀνακαλυφθεῖ σέ λίγο καί τό ἀρχαῖο θέατρο, καί γίνει μετά, ὅπως στήν ἀρχαιότητα, πλωτός ὁ Στρυμόνας ὡς ἐδῶ καί ὀργανωθοῦν στόν τόπο φεστιβάλ, τότε ἡ Ἀμφίπολη θά ἀναδειχθεῖ ἀσφαλῶς σέ περίλαμπρο κέντρο διεθνούς ἀκτινοβολίας καί ἐνδιαφέροντος. Μά ὅλα αὐτά δέν εἶναι παρά ὄνειρα, ἐνός ἐμπνευσμένου μά ἀθεράπευτα ρομαντικοῦ ἀρχαιολόγου.

Γιά τήν ὥρα προέχει ἡ ΜΕΤΒΑ καί τό γεγονός πώς ἡ Ἀθήνα (ἐξαιρουμένη νά εἶναι ἡ Ἑλλάδα τῆς Ἑλλάδας, ὅπως τήν ἀποκαλοῦσε ὁ Πλάτωνας) γυρηγεῖ, γιά τίς ἀνασκαφές στήν Ἀμφίπολη, τή μεγαλύτερη ἀδιανομία καί τό μικρότερο κονδύλιο.

*

Στό πρῶτο τεῦχος τοῦ «ΟΡΦΕΑ» ἐπισημάναμε τό θανάσιμο κίνδυνο πού ἀπειλοῦσε νά μεταβάλλει τό γῶρο νότια τῆς Ἀμφίπολης σέ τοπίο σεληνιακό. Φαίνεται πώς ὁ κίνδυνος δέν ἐξέλιπε ἀκόμα. Σύμφωνα μέ νέες πληροφορίες στήν ἴδια περιογή κηρύχθηκε βιαστικά βιομηχανική ζώνη ἔκτασης 5000 τ.μ. καί ἡ ΜΕΤΒΑ (Μποδοσάκης) ἔδρυσε καί θά ἐγκαταστήσει σ' αὐτήν ἐταιρεία διάλυσης παλιῶν πλοίων.

Δέν ξέρομε τί θά προσφέρει στήν ἐθνική οἰκονομία ἡ ἐγκατάστασή αὐτή, καρπός καιροσκοπικῆς καί ἀπρογραμματίστης ἀνάπτυξης βιομηχανικῶν ζωνῶν στή χώρα μας. Βέβαιο μόνο εἶναι πώς θά ρυπανθεῖ κλισθητικά τό μοναδικό στόν

κόσμο για τή μορφολογική του γοητεία περιβάλλον άνάμεσα στις έκβολές του «θείου» Στρυμόνα, στην άρχαία 'Ηιόνα και 'Αμφίπολη. Θά στρεβλωθεῖ ἔτσι και θά ὑποβαθμιστεῖ ἕνας ἀπό τούς λίγους παραδοσιακούς χώρους τῆς 'Ελλάδας πού εἶχε τήν τύχη νά διατηρήσει κῆθεντική τή φυσική του λιτότητα, και τήν ἀπαράμιλλη ἱστορική του ὁμορφιά ἀπό τήν ἀρχαιότητα μέχρι σήμερα.

*

Τό μουσεῖο τῆς 'Αμφίπολης πρέπει νά περατωθεῖ και νά λειτουργήσει σύντομα. Νά μποῦν ὕστερα σ' αὐτό ὅλα τά ἀμφιπολίτικα εὐρήματα και προπαντός τά τελευταῖα, ἄν δέν πῆραν κι ὅλας τό δρόμο πρὸς τό μουσεῖο τῆς Καβάλας. 'Η λειτουργία βέβαια τοῦ μουσείου τῆς 'Αμφίπολης δέν εὐνοεῖ τήν πόλη μας και ρίχνει πίσω τό μουσεῖο της. 'Αντίθετα βολεῖει τήν Καβάλα πού ἐκμεταλλεύεται τέσσερα μουσεῖα γύρω της: Καβάλας, Θάσου, Φιλίππων και 'Αμφίπολης. (Τό τελευταῖο πέφτει σέ δρόμο διεθνή πού ὀδηγεῖ στήν Καβάλα). Πρέπει λοιπόν νά γίνει τό μουσεῖο τῆς 'Αμφίπολης, μολονότι πιτεύουμε πώς ἕνα τέτοιο μουσεῖο σάν μέσο πλατῆς ἐπικοινωνίας και κέντρο παιδευτικό ἐπιβάλλεται νά λειτουργεῖ κατά κανόνα σέ μεγάλους οἰκισμούς, σχολεῖα κι ἐργοστάσια και ὄχι στίς ἐρημιές για λίγους περαστικούς τουρίστες και πιό λίγους εἰδικούς μελετητές. 'Εκτός ἄν ὑπάρχει λόγος εἰδικός και ἐπιβάλλεται νά ἐκτεθοῦν τά εὐρήματα στόν ἴδιο τόπο πού τά γέννησε. Αὐτό ὑποστηρίζουν για τά μουσεῖο τῆς 'Αμφίπολης. Μά τότε, γιατί δέ μᾶς ἐπιστρέφουν για τόν ἴδιο λόγο τά δικά μας ἀπ' τό μουσεῖο τῆς Καβάλας; Τουλάχιστο μερικά ἀπ' τά διπλά ἢ πολλαπλά, πού εἶναι χρόνια στοιβαγμένα στά ὑπόγεια. Και μιά πού ὁ λόγος για τό Μουσείο μας, πρόκειται οὐσιαστικά για ἀποθήκη, ὅπου φυλάγονται ἐλάχιστα, και αὐτά ἐντελῶς ἀσήμαντα, ρωμαϊκά εὐρήματα.

Οἱ Σέρρες εἶναι ἡ μόνη πόλη τῆς 'Ελλάδας, πού ἐνῶ ἔχει συνεχόμενη ἱστορική ζωή 2500 χρόνων κι ἕνα σωρό σημαντικούς ἀρχαιότοπους τριγύρω της, δέν ἔχει ἀρχαιολογικό μουσεῖο τῆς προκοπῆς. Δέν ἔχει οὔτε 'Εφορία Βυζαντινῶν ἀρχαιοτήτων, μολονότι εἶναι γεμάτη ἀπό βυζαντινά μνημεῖα, και, πράγμα παράξενο, ἔχει ἡ Καβάλα χωρίς ἀξιόλογες βυζαντινές ἀρχαιοτήτες.

*

Τήν Κυριακή 13 Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ. ὁ ΟΡΦΕΑΣ ὀργάνωσε ἐκπαιδευτική ἐκδρομή στήν 'Αμφίπολη (τή δεύτερη φέτος) για τά μέλη τοῦ μουσικοῦ και θεατρικοῦ τμήματος. 'Εκεῖ εἶχαν τή σπάνια εὐκαιρία ὄχι μόνο νά δοῦν τά τελευταῖα συγκλονιστικά κυριολεκτικά εὐρήματα, μά και νά μάθουν γι' αὐτά λεπτομέρειες ἀπ' τόν γνωστό ἀρχαιολόγο, συγγραφέα και καθηγητῆ Πανεπιστημίου κ. Δημήτρη Λαζαρίδη.

Οι ἐκδρομεῖς ἐπισκέφτηκαν τὰ ἀρχαῖα τείχη, τὴν ἀρχαία γέφυρα, τοὺς πρωτοχριστιανικοὺς ναοὺς (μέ τὰ περίφημα ψηφιδωτά) στήν Ἀκρόπολη, τὴ ρωμαϊκὴ βίλα (μέ τὰ ἔξοχα ἐπίσης ψηφιδωτά), τὸ γυμνάσιο κλπ.

Ἄλλα αὐτά, σ' ἓνα μοναδικό στόν κόσμο πανοραματικό τοπίο (γοήτεψε Θουκυδίδη, Λίβιο, Μέλα κ.ἄ. νεότερους) καί οἱ πληροφορίες τοῦ κ. Λαζαρίδη (πῆραν τὴ μορφή γοητευτικῆς ὑπαίθριας διάλεξης) μέ τὴν εὐγένεια, προθυμία καί τὸ κύρος τῆς προσωπικότητάς του, χάρισαν στοὺς ὄρφικοὺς μιά μέρα πλούσια σέ μόνιμη χαρά.

*

Δέν εἶναι μοναδικές αἰτίες τῆς πολιτιστικῆς μας κακοδαιμονίας ὁ παραγκωνισμός ἀπό τὴν πρωτεύουσα, ἡ ἀπληστία τῆς Καβάλας καί ἡ κλασσικὴ ἀδιαφορία τῶν Σερραίων. Προστέθηκαν τελευταῖα κι ἓνα σωρὸ ἐμπόδια ἐγγώρια καί ἀπρόβλεπτα, ἄλλα κωμικά καί ἄλλα ἐξοργιστικά. Ἡ Κοινότητα Ἀμφίπολης κάνει μηνύσεις στήν ἀρχαιολογικὴ ὑπηρεσία, γιατί σπέρνει δένδρα σέ «κοινόχρηστους χώρους», ἡ γεωργικὴ ὑπηρεσία Σερρῶν δέν ἀνταλλάσσει τὰ χωράφια ὅπου βρέθηκαν ἀρχαιοτῆτες, μολονότι δέχονται οἱ κληροῦχοι καί καθυστεροῦν ἔτσι οἱ ἀνασκαφές, καί ἄλλα πολλά τέτοια καί χειρότερα.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΠΗΡΑΜΕ

ΤΑΣΟΥ ΚΑΡΤΑ, «ΣΠΙΟΝΔΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ», ποιήματα, "Άρνισσα" Έδεσσας — Ιούλης 1981.

«Μοναξιά ονομάζω τήν όμορφιά τοῦ
τεχνιτοῦ τοπίου
πού μέ τριγυρίζει σ' ὅλες τίς ἀσπρόμαυρες
φωτογραφίες ...»

ΑΝΤΡΕΑ ΚΕΡΕΝΗ, «ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΙΟΥΛΙΟ», Πρέβεζα 1981.

"Ένα μεγάλο συνθετικό ποίημα. Ποίηση μεστή, φιλοσοφημένη και δονούμενη.

«Ο Μάης ο έκπληκτος
ο συντριμμένος
ο περίλυπος μέχρι θανάτου Μάης».

ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΖΩΓΡΑΦΟΥ, «ΚΑΤΑΘΕΣΗ», ποιήματα. Τό έλληνικό βιβλίο.

Μιά ποιητική συλλογή πού άνοίγει παράθυρα στό νοτιά. Τραγούδια αίγαιοπελαγίτικα γεμάτα δροσιά και φεγγαρόφωτο.

ΣΙΓΟΥΡΙΑ

Άρμένισε
στόν οὐρανό ή νύχτα
κι ή αγάπη
ρόδινο φεγγάρι
κρεμασμένο στό κεφαλόσκαλο.

ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΖΩΓΡΑΦΟΥ, «ΑΚΡΟΠΡΩΡΑ», ΙΩΛΚΟΣ.

Ποίηση καθάρια και πηγαία. Έντιμη σαν μεροκάματο, στρογγυλή σα χωριάτικο ψωμί.

ΑΓΡΟΤΙΣΣΑ

... τὰ μάτια σου
βρυσούλες κρυφές
μαζί με τόν ἴδρω
ποτίζανε
κόμπο - κόμπο
τὴν ἡμερὴ γῆς.

ΝΕΑΡΟΣ ΟΙΚΟΔΟΜΟΣ

Ἄμουςταχο παιδί
.....
φωτεινό πρωινό
— ἡ Ἄνοιξη
στὶς πολλές χαρές της —
τ' ἀγκωνάρι
ἔλυσε τὸ ἕνα του πόδι.

ΓΙΩΡΓΟΥ ΤΙΝΤΟΥ, «EROTICA - 2», ἴαμβος.

Ποιητικὴ συλλογὴ χωρισμένη σέ δύο θεματικές ἐνότητες. Ποιήματα ὅπου ἡ ποίηση βρίσκει τὴ βλαθεὰ κατανοητικὴ τῆς λειτουργικότητά. Μερικά τὰ πλησιάζει μετὸ δέος πού πλησιάζει ὁ μελετητὴς ἀγνωστα ἰδεογράμματα:

*«Περνᾶμε ἀπὸ τὴ μόνιμη τὴ βαρετὴν ἀβεβαιότητα
Στὸ ἀμετάκλητο καὶ στ' ἀκαμπτο
παραπλέοντας*

Τὴ νεκρὴ θάλασσα

Ἦ ἀτέλειωτη ἀτέλειωτη ἀλλαγὴ

Ἦ ἀτέλειωτη ἀλλαγὴ πικρὴ

Καταραμένη ἀνοιξη!»

Γ. Θ. ΒΑΦΟΠΟΥΛΟΥ, ΟΙ ΛΑΪΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΘΕΣΣΜΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ.

Ἐξαιρετικά ἐνδιαφέρουσες προτάσεις πρὸς ὅλους τοὺς λογοτέχνες καὶ πολιτικούς, τὸ Κράτος καὶ τίς πνευματικές ὀργανώσεις, γιὰ τὴν ἐξυγίανση καὶ ἀνάπτυξη τοῦ Θεσμοῦ τῶν λαϊκῶν βιβλιοθηκῶν στὴ χώρα μας.

Ἡ μεγάλῃ βιβλιοθηκονομικὴ πείρα καὶ τὸ πνευματικὸ κύρος τοῦ συγγραφέα, προσδίδουν στὸ πολύτιμο αὐτὸ βιβλίο ἐξαιρετικὴ βαρύτητα.

ΜΗΤΣΟΥ ΛΥΓΙΖΟΥ, «ΚΑΤΑΔΥΣΗ», ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΔΩΔΩΝΗ».

Ποιητικὴ Συλλογὴ χωρισμένη σέ ἐφτά μέρη. Ποίηση ἀγωνιστικὴ καὶ κατασταλαχμένη, μετὶ στίχους σκληροὺς γυμνοὺς, σχεδὸν ἀσθματικούς. Μαρτυρίες τοῦ δύσκολου καιροῦ μας ἀνεξίτηλες:

«Ο ὙΠΝΟΣ

Μωράκι ὁ θάνατος στὴ φλούδα τοῦ καρποῦ

πού όσο σέ βάθος προχωράει μορφές αλλάζει
κι άόρατος δίγως ήχους βυθίζεται
μαλακά στό κουκούτσι κκι άποκοιμείται».

ΓΙΩΡΓΟΥ Δ. ΚΟΥΛΟΥΚΗ, «ΔΑΚΡΥΑ ΚΑΙ ΦΩΣ», ΑΘΗΝΑΙ 1981.

Έκλογή ποιημάτων 1954 - 1980, άπό τίς συλλογές «Προσδοκίες» 1957, «Στήν πίκρα κκι στήν έλπίδα» 1963, «Της άνοιξης της πρώτης» 1972, «Της ειρήνης» 1976 κκι ανέκδοτα.

Ποίηση καθάρια κκι λεβέντικη, πού διαρκώς άνηφορίζει, φορτωμένη γνήσια όμορφάδα, βαθειά άνθρωπιά κκι πονεμένη ειλικρίνεια:

«Η ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ ΜΑΣ

Πεθάναμε για να μπορείς έσύ να μυρίζεις ένα λουλούδι
για να γλυκαίνει στα βλέφαρά σου τό φως. Μή μάς φοβάσαι
σπαθί τώρα δέν έχουμε πλέον τα χιματά μας, ξέχασέ τό
της τελευταίας μας άγωνίας τό πρόσωπο ...».

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΖΑΔΕ, «Κυπαρισσία» έλεγείο, 'Αθήνα 1981.

Ποίημα πολύστιχο πού άποπνέει τρυφερή άγάπη κκι νοσταλγία για την γενέτειρα του ποιητή.

.....
"Ένα ποτάμι τρέχει στην καρδιά μου
πλατύ, βουερό κκι άτέλειωτο. Δέν ξέρω
ποϋθε έρχεται· μά σέρνει στα νερά του
τά πεπρωμένα όλων των ανθρώπων...

ΗΛΙΑ ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ, «Έπαφές κκι προσεγγίσεις», 'Αθήνα Θουκυδίδης.

'Αναδρομή στη ζωή κκι στό έργο δέκα ποιητών άπό τους πιο σημαντικούς του τόπου μας.

ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΜΠΟΥΛΙΔΗ, «ΠΟΙΗΣΗ», ΚΥΠΡΟΣ 1982.

('Ανθολόγηση 35 ποιημάτων άπό τίς συλλογές: «ΑΦΑΤΗ ΩΔΗ ή ΕΓΚΥ-
ΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΥ ΘΡΗΝΟΥ» κκι 103 άπό την «ΕΡΩΤΙΚΗ ΕΞΟ-
ΜΟΛΟΓΗΣΗ ή ΕΡΩΤΙΚΗ ΕΠΟΠΟΪΑ»).

Βιβλίο χειρόγραφο πού κυκλοφόρησε σέ ελάχιστα αντίτυπα. 'Ο ποιητής τό χαρακτηρίζει: «έκλεκτή περγαμηνή πού αναδίνει τό μύρο τῆς ψυχῆς μου».

Πραγματικά στίς πολύτιμες αὐτές σελίδες ὑπάρχει κάτι ἀπ' τόν καλύτερο ἑαυτό τοῦ Κύπριου ποιητῆ.

Ποίηση ζωντανή, ἀτόφια καί γυμνή, πού φωτίζεται δραματικά ἀπό τά «ἔνδον τῶν ἀδύτων».

«ΑΓΩΝΑΣ

Οἱ πιά πολλοί ἔμειναν πίσω, ἄλλοι ἔμειναν ἀδιάφοροι,
 ἄλλοι χυτομόλησαν μέ τό μέρος τοῦ ἐχθροῦ·
 κι ἐμεῖς ἐμείναμε μόνοι κι ἀβοήθητοι στόν ἀγώνα μας
 νά κατακτήσουμε τή ζωή, νά κατακτήσουμε «τά ὅσα
 οὐκ ὑπάρχει μετά θάνατον!».